

**UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA
FACULTATEA DE DREPT
ȘCOALA DOCTORALĂ ȘTIINȚE JURIDICE**

Cu titlu de manuscris
C.Z.U: 347.956(043.3)

MOSCALCIUC, Vitalie

**GARANȚIILE PROCESUAL-CIVILE ALE PĂRȚILOR LA
EXAMINAREA CAUZEI ÎN LIPSA PĂRĂTULUI**

REZUMAT

Specialitatea: 553.03 Drept procesual civil

Autor:	_____	Moscalciuc, Vitalie
Conducător de doctorat:	_____	Crețu, Vasile, doctor în drept, conferențiar universitar
Comisia de îndrumare:	_____	Belei, Elena, doctor în drept, conferențiar universitar
	_____	Coban, Igor, doctor în drept, conferențiar universitar
	_____	Macovei, Gheorghe, doctor în drept, lector universitar

CHIȘINĂU, 2022

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale Științe Juridice, Universitatea de Stat din Moldova

Autor

Moscalciuc, Vitalie

Conducător de doctorat:

Crețu, Vasile, doctor în drept, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova

Comisia de doctorat pentru susținerea publică:

Președintele comisiei	Cojocaru, Violeta, doctor habilitat în drept, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova
Conducător de doctorat:	Crețu, Vasile, doctor în drept, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova
Referenți oficiali:	Boișteanu, Eduard, doctor habilitat în drept, conferențiar universitar, Universitatea de Stat "Alecu Russo" din Bălți Hurubă, Eugen, doctor în drept, conferențiar universitar, Universitatea de Medicină, Farmacie, Științe și Tehnologie „George Emil Palade” din Tîrgu Mureș, România Belei, Elena, doctor în drept, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova
Secretarul comisiei:	Chisari-Rurak, Aliona, doctor în drept, lector universitar, Universitatea de Stat din Moldova

Susținerea va avea loc la 22 decembrie 2022, ora 9:00, blocul 2 al USM, biroul 119, strada Mihail Kogălniceanu, 67, municipiul Chișinău.

Teza de doctor și rezumatul pot fi consultate la biblioteca Universității de Stat din Moldova, la pagina web a Școlii Doctorale Științe Juridice și la pagina web a ANACEC.

CUPRINS:

Repererele conceptuale ale cercetării.....	4
Conținutul tezei.....	11
Capitolul 1. Analiza situației în domeniul garanțiilor procesual-civile ale părților la examinarea cauzei în lipsa pârâtului.....	11
Capitolul 2. Analiza conceptului, structurii și tipurilor garanțiilor	12
Capitolul 3. Absenteismul procesual și consecințele acestuia pentru părți.....	16
Capitolul 4. Garanțiile procesual-civile ale reclamantului la examinarea cauzei în lipsa pârâtului.....	18
Capitolul 5. Garanțiile procesual-civile ale pârâtului la examinarea cauzei în lipsa acestuia.....	19
Concluzii generale și recomandări.....	25
Bibliografie.....	39
Adnotare.....	42
Аннотация.....	43
Annotation.....	44

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea temei

Una dintre problemele cele mai stringente cu care se confruntă Republica Moldova în perioada istoriei sale moderne este problema demografică, țara noastră fiind afectată masiv de fenomenul migrației.

Riscurile juridice asociate persoanelor aflate perioade îndelungate în afara hotarelor țării sunt mai degrabă de ordin procesual, decât de ordin material. Astfel, poziționarea fizică a persoanelor nu afectează spectrul de drepturi materiale de care beneficiază acestea. Pe de altă parte sub aspect procesual domiciliul permanent și locul efectiv de aflare a persoanei sunt elementele definitorii în soarta procesului pornit împotriva unei persoane.

Specificul procedurii civile, condiționat de principiile disponibilității, contradictorialității și egalității participanților la proces, fac ca imposibilitatea citării pârâtului să ducă la examinarea cauzei în lipsa acestuia, iar absența pârâtului fiind compensată printr-un set de garanții și instrumente procesuale.

Ca urmare, o importanță deosebită trebuie acordată problemei garantării drepturilor pârâtului absent pe parcursul întregului proces. Cu toate acestea, având în vedere că scopul procesului civil implică atât apărarea drepturilor reclamantului, cât și al celorlalți participanți la proces, procedura judecării cauzei în lipsa pârâtului trebuie să fie echilibrată, astfel încât să fie cumulate interesele unei bune justiții și interesele legitime ale persoanelor implicate în procesul civil. Astfel, nu trebuie să uităm că examinarea cauzei în lipsa pârâtului are efecte asupra ambelor părți la proces, suferind desigur în primul rând pârâtul, dar nu poate fi ignorată și nici condiția specială a reclamantului.

Examinarea cauzei în lipsa pârâtului ridică multe semne de întrebare, atât teoretice, cât și practice, cu care se ciocnesc zi de zi instanțele naționale, însă de pe urma acestor întrebări nerezolvate suferă peste un milion de oameni, cetățeni ai țării noastre, ce se află departe de casă, iar de modul în care statul își manifestă grija față de acești cetățeni, depinde și decizia lor de a reveni acasă.

Descrierea situației în domeniul de cercetare

Chiar dacă subiectele privind garanțiile, pe de o parte, și procedura *in absentia*, pe de altă parte, au constituit obiectul unor cercetări la nivel național, fiind examinate fie chiar și tangențial, atunci abordarea prin prisma garanțiilor a problematicii examinării unei cauze civile în lipsa pârâtului este inedită pentru știința juridică din Republica Moldova, ba chiar mai mult, constituie o abordare novatorie și pentru doctrina internațională.

Astfel, constatăm că subiectul supus analizei în prezenta lucrare este lipsit de cercetări în domeniu, iar problematica pusă în discuție, sub unghiul propus de cercetare, nu a mai fost anterior abordată în teoria procesual-civilă. Totuși, pornind de la elementele componente ale prezentei cercetări trebuie să constatăm că atât garanțiile, cât și procedura *in absentia* nu sunt concepte absolut noi, existând unele studii și cercetări pe aceste domenii, fie chiar și la un nivel introductiv.

Identificarea problemei de cercetare

În cercetarea noastră pornim de la imperativul conform căruia, doar în condițiile în care ambele părți cunosc și participă la examinarea cauzei putem constata garantarea în egală măsură și pentru ambele părți a dreptului la un proces echitabil realizat în condiții de contradictorialitate și egalitate.

Totuși, realizarea acestui imperativ nu poate fi asigurată în toate cazurile dat fiind că pe fondalul crizei sociale determinate de un val neconținut de migrație, la care se adaugă și erori în procesul de citare tot mai acută devine problema absenteismului procesual, astfel încât nu în toate cazurile pârâtul poate fi informat despre examinarea cauzei și ca urmare nu în toate cazurile poate fi asigurată prezența acestuia la proces. Ca urmare, pentru a evita blocajul procedural și pentru a-i fi asigurat reclamantului dreptul la accesul liber la justiție instanța este nevoită să treacă la examinarea cauzei în lipsa pârâtului.

Înțelegând că la examinarea cauzei în lipsa pârâtului pot fi afectate atât drepturile și interesele reclamantului, cât și cele ale pârâtului, legiuitorul este nevoit să introducă un șir de mecanisme și garanții, menite să apere părțile la proces, pentru a asigura buna desfășurare a procesului, chiar și în lipsa pârâtului.

Implementarea unor mecanisme sau garanții compensatoare trebuie să satisfacă condiția eficienței, asigurând totodată și păstrarea echilibrului procesual dintre părți, ceea ce nu în toate cazurile este posibil, iar soluțiile teoretice, uneori, dovedindu-se a fi ineficiente în cazul aplicării lor practice.

Ca urmare, problema științifică majoră, cu care se confruntă atât știința, cât și practica, constă în *identificarea și asigurarea echilibrului între drepturile și garanțiile oferite părților, în caz de examinare a cauzei în lipsa pârâtului, astfel încât nici reclamantul să nu fie afectat în dreptul său la accesul liber la justiție, dar și nici absența pârâtului să nu afecteze egalitatea în drepturi a părților și caracterul contradictoriu al procesului.*

Scopul lucrării:

Luând în considerare complexitatea problemei științifice, scopul propus în această lucrare este la fel de complex, constând în:

1. Identificarea garanțiilor oferite de legislația procesual-civilă al Republicii Moldova, pe de o parte pârâtului, iar pe de altă parte reclamantului, în caz de examinare a cauzei în lipsa pârâtului, precum și stabilirea rolului pe care îl joacă aceste garanții în consolidarea statutului procesual al părților la proces.
2. Determinarea măsurii în care legislația procesual-civilă al Republicii Moldova menține balanța și echilibrul dintre drepturile și garanțiile reclamantului, pe de o parte, și ale pârâtului, pe de altă parte, în condițiile speciale de examinare a cauzei în lipsa pârâtului.
3. Formularea unor concluzii și recomandări practice de perfecționare a mecanismului judecării cauzei în lipsa pârâtului.

Obiectivele și sarcinile cercetării:

În vederea atingerii scopului preconizat, ne propunem realizarea următoarelor obiective și sarcini:

1. Conceptualizarea „garanțiilor”, „garanțiilor generale”, „garanțiilor juridice”, „garanțiilor procesual-civile” și „antigarantiilor” prin indentificarea structurii, funcționării și aplicabilității acestora;
2. Delimitarea conceptelor „garanție”, „garanție generală”, „garanție juridică”, „garanție procesual-civilă” și actualizarea acestor concepte prin scoaterea de sub influența dogmatismului ideologiei sovietice;
3. Conceptualizarea „antigarantiilor” și delimitarea acestora de „garanții”;
4. Determinarea motivelor și consecințelor lipsei reclamantului și/sau a pârâtului de la examinarea cauzei;
5. Oferirea și argumentarea unui răspuns univoc la întrebarea: participarea la examinarea unei cauze civile este un drept sau totuși o obligație pentru părțile la proces?
6. Identificarea drepturilor procesuale ale reclamantului afectate ca urmare a examinării cauzei în lipsa pârâtului;
7. Identificarea spectrului de garanții plasate în interesul și beneficiul reclamantului, în condițiile speciale de examinare a cauzei în lipsa pârâtului;
8. Identificarea drepturilor procesuale ale pârâtului afectate ca urmare a examinării cauzei în lipsa acestuia;
9. Identificarea spectrului de garanții plasate în interesul și beneficiul pârâtului, în condițiile speciale de examinare a cauzei în lipsa acestuia;
10. Evaluarea eficienței și utilității instrumentului procesual „citarea publică” pentru garantarea drepturilor și intereselor procesuale ale părților la proces;

11. Evaluarea eficienței și utilității instrumentului procesual „căutarea pârâtului” pentru garantarea drepturilor și intereselor procesuale ale părților la proces;
12. Evaluarea eficienței și utilității instrumentului procesual „de desemnarea avocatului din oficiu” pentru garantarea drepturilor și intereselor procesuale ale pârâtului, în caz de examinare a cauzei în lipsa acestuia;
13. Evaluarea gradului de apărare a drepturilor și intereselor reclamantului, precum și a disponibilității și suficienței garanțiilor oferite reclamantului, în caz de examinare a cauzei în lipsa pârâtului;
14. Evaluarea gradului de apărare a drepturilor și intereselor pârâtului, precum și a disponibilității și suficienței garanțiilor oferite pârâtului, în caz de examinare a cauzei în lipsa sa;
15. Testarea echilibrului între drepturile și garanțiile reclamantului, pe de o parte, și ale pârâtului, pe de altă parte, în condițiile speciale de examinare a cauzei în lipsa pârâtului;
16. Determinarea posibilității contestării eficiente de către pârât a hotărârii pronunțate în lipsa sa.

Metodologia cercetării științifice

În vederea realizării unei cercetări complexe a procedurii de examinare a cauzei în lipsa pârâtului, pentru a asigura identificarea garanțiilor procesuale ale părților la proces, precum și pentru a stabili nivelul de garantare a drepturilor părților la examinarea cauzei în lipsa pârâtului, au fost utilizate diverse metode de cercetare precum: *metoda logică, metoda analizei și sintezei, metoda istorică, metoda comparativă, metoda empirică.*

În scopul realizării obiectivelor propuse a fost studiată jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului în materia aplicării art. 6 din Convenție. În același context, au fost analizate cauzele examinate de către instanțele naționale de toate gradele de jurisdicție, inclusiv Hotărârile explicative ale Plenului CSJ, avizele și opiniile consultative ale CSJ, Hotărârile și Deciziile Curții Constituționale a RM.

Noutatea și originalitatea științifică

După cum notează T. Kuhn: „Important este nu atât ineditul în soluționarea problemei, cât unghiul de vedere din care este rezolvată problema. (...) În acest proces, rațiunea căutării unor informații nu constă atât în acumularea de noi date, cât în modurile diferite de a le interpreta.”¹

La fel și în cercetarea realizată au fost propuse spre examinare probleme care se află de mai mult timp în vizorul cercetătorilor, însă noutatea și originalitatea științifică introdusă de autor

¹ KUHN, T. *Structura revoluțiilor științifice*. Disponibil: https://monoskop.org/images/f/f9/Kuhn_Thomas_S_Structura_revolutiilor_stiintifice.pdf

constă în abordarea inedită a problematicii examinării cauzelor *in absentia*, prin prisma garanțiilor juridice.

Astfel, noutatea și originalitatea științifică a acestei lucrări constă în primul rând în abordarea novatorie a problemei, sub un unghi inedit pentru știința procesuală, și anume prin prisma garanțiilor juridice, care ne permit să privim într-o cu totul altă lumină problematica examinării cauzelor *in absentia*, oferind soluția necesară pentru a discompune statutul procesual al reclamantului și cel al pârâtului până la elementele sale structurale, pentru a înțelege pe cât de funcționale și suficiente sunt aceste elemente pentru a garanta respectarea drepturilor și intereselor ambelor părți.

Prezenta teză constituie primul studiu național a fenomenului garanțiilor procesual-civile ale părților la examinarea cauzei în lipsa pârâtului, realizând o analiză atât de profundă a doctrinei, legislației și practicii naționale.

Drept rezultat al cercetărilor realizate a devenit posibilă propunerea unor soluții pentru problemele științifice aflate de mai mult timp în vizorul și discuțiile savanților, fiind totodată formulate întrebări și probleme noi, pentru al căror rezolvare au fost efectuate cercetări și au fost găsite și propuse mecanisme de soluționare.

Semnificația teoretică a lucrării

Importanța teoretică a prezentei lucrări rezidă în abordarea multiaspectuală a unui întreg șir de probleme teoretice, în primul rând din domeniul procesului civil, dar și din domeniul teoriei generale a dreptului.

Ca urmare a acestui studiu a devenit posibilă identificarea și gruparea garanțiilor procesuale pe categorii de subiecți, fiind posibilă înțelegerea rolului garanțiilor în asigurarea statutului juridic al părților la proces. Totodată, a devenit posibilă formularea unui răspuns univoc la întrebarea dacă există sau nu există asigurat în legislația processual-civilă al Republicii Moldova un echilibru între drepturile și garanțiile procesuale ale părților la proces, în cazul procedurilor desfășurate *in absentia*.

Astfel, considerăm că acest studiu are o valoare științifică incontestabilă, datorată în primul rând subiectului inedit pentru știința juridică, modului de abordare a problemelor propuse spre cercetare, precum și rezultatelor științifice obținute.

Valoarea aplicativă a lucrării

În baza rezultatelor cercetării a devenit posibilă relevarea lacunelor, omisiunilor și contradicțiilor în legislația procesual-civilă, fiind expuse și motivate soluțiile practice pentru problemele cu care se ciocnesc instanțele de judecată, în condițiile examinării cauzelor în lipsa pârâtului. Totodată, sunt formulate propuneri *de lege ferenda*, menite să îmbunătățească cadrul

legal, urmărind astfel fortificarea statutului juridic al părților la proces, eficientizarea procedurilor, reducerea costurilor și termenelor procesuale.

Această lucrare poate constitui un instrument util în activitatea aplicativă, oferind soluții și interpretări necesare în privința multor aspecte importante ale procedurii *in absentia*, ce pot fi utilizate cu succes de practicieni.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere

1. Luând în considerare o puternică influență a dogmatismului sovietic în tratarea conceptului de „garanții”, în urma cercetării făcute am realizat o revizuire și o reconceptualizare a „garanțiilor”, modernizând acest concept, în pas cu noile realități.
2. Am combătut structurarea garanțiilor generale (materiale) fundamentată de doctrina sovietică (în garanții economice, politice și ideologice), propunând o nouă organizare a acestor garanții.
3. Am elaborat și argumentat mecanismul în baza cărui pot fi delimitate și evidențiate diversele tipuri de garanții, precum și modul în care pot fi deosebite drepturile și libertățile de garanții.
4. Am argumentat științific conceptul de „antigarantii”, identificând structura și semnele caracteristice antigarantiilor.
5. Analizând fenomenul absenteizmului procedural, am prezentat și argumentat răspunsul la întrebarea: Participarea la examinarea cauzei civile este un drept sau o obligație?
6. Am identificat drepturile specifice ale reclamantului, pe de o parte și ale pârâtului, pe de altă parte, afectate ca urmare a examinării cauzei în lipsa prâului, identificând totodată și lista de garanții procesuale ce asigură realizarea acestor drepturi.
7. Am propus și argumentat necesitatea delimitării citării în: citare perfectă și imperfect, ordinară și extraordinară.
8. Conceptualizând garanțiile, înțelegând modul în care acestea își realizează funcțiile, identificând și evidențiind garanțiile aplicabile pe de o parte reclamantului, iar pe de altă parte pârâtului, am putut, în cele din urmă, să oferim o apreciere a modului în care legislația Republicii Moldova asigură echilibrul între drepturile și interesele procesuale ale reclamantului și ale pârâtului, în caz de examinare a cauzei în lipsa pârâtului.
9. Am venit cu un șir de propuneri *de lege ferenda* pentru a asigura examinarea cât mai eficientă a cauzelor în lipsa pârâtului și pentru a îmbunătăți condiția pârâtului și pentru a minimaliza impactul asupra drepturilor și libertăților ale acestuia, ca urmare a lipsei pârâtului la proces.

Implementarea rezultatelor științifice

Rezultatele cercetărilor, alături de propuneri *de lege ferenda* au fost comunicate către Parlamentul Republicii Moldova, Ministerul Justiției și Curtea Supremă de Justiție, urmând a fi examinate și utilizate inclusiv în procesul ulterior de legiferare și de uniformizare a practicii judiciare.

Prin scrisoarea din 06.05.2022 Ministerul Justiției al Republicii Moldova a comunicat: „Având în vedere actualitatea tematicii lucrării, concluziile formulate vor putea servi drept suport în cadrul proceselor de amendare a cadrului legislativ în sector cât și vor constitui sursă de cercetare în procesul de instruire în instituțiile de învățământ superior din Republica Moldova.”²

Prin scrisoarea din 03.10.2022, Comisia juridică numiri și imunități a Parlamentului Republicii Moldova a apreciat rezultatele cercetărilor ca fiind ”o contribuție remarcabilă la doctrina și practica juridică în materia dreptului procesual civil.” Totodată, în scrisoare a fost evidențiat că ”propunerile *de lege ferenda*, elaborate ca rezultat a cercetării efectuate, au stat la baza unui proiect de lege, care va fi promovat în contextul operării de către Parlament a modificărilor la cadrul normativ pertinent.”³

Aprobarea rezultatelor

Teza de doctor a fost elaborată sub egida Școlii Doctorale Științe Juridice a Universității de Stat din Moldova, fiind prezentată, argumentată, analizată și dezbătută în cadrul Comisiei de Îndrumare și în fața Departamentului Drept Procedural a Universității de Stat din Moldova.

Publicații la tema tezei

Rezultatele cercetărilor au fost prezentate mediului academic și publicului larg într-un număr de 5 publicații, făcute în reviste științifice și 3 comunicări, făcute în cadrul conferințelor naționale și internaționale.

Volumul și structura tezei

Cercetarea făcută în cadrul tezei de doctor este divizată în 5 capitole, concluzii și recomandări, bibliografie cu trimiteri la 312 surse, având un volum total de 222 de pagini.

Cuvintele cheie: proces civil, garanții, antigaranții, lipsa pârâtului, căutarea pârâtului, citare publică, citare legală, desemnarea avocatului, termen rezonabil, acces liber la justiție, contradictorialitate și egalitate, procedură în contumacie, procedura *in absentia*.

² Scrisoarea Ministerului Justiției al Republicii Moldova nr.02/1241 din 06.05.2022.

³ Scrisoarea Comisiei juridice numiri și imunități a Parlamentului Republicii Moldova CJ-05 nr.228 din 03.10.2022.

CONȚINUTUL TEZEI

Capitolul 1. Analiza situației în domeniul garanțiilor procesual-civile ale părților la examinarea cauzei în lipsa pârâtului

Acest capitol este dedicat analizei situației în domeniul cercetării garanțiilor procesual-civile ale părților la examinarea cauzei în lipsa pârâtului. Astfel, luând în considerare că cercetarea examinării cauzei în lipsa pârâtului este realizată prin prisma garanțiilor procesual-civile, aceasta constituind o abordare novatorică, atât pentru știința și doctrina autohtonă, cât și pentru cea internațională, constatăm un vid de lucrări și cercetări ce ar aborda nemijlocit subiectul dat, utilizând tehnica de cercetare propusă de autor.

Analiza situației în domeniul de cercetare este realizată din perspectiva elementelor componente ale problemei de cercetare, structurându-se în 3 niveluri de cercetare:

- Primul nivel planează asupra subiectului general al garanțiilor, separând garanțiile juridice din ansamblul general de garanții și delimitând garanțiile procesual-civile într-un compartiment distinct;
- Cel de-al doilea nivel, se axează pe problematica prezenței și participării părților la examinarea cauzei, rezervând un loc aparte procedurii de citare;
- Cel de-al treilea nivel este unul cumulativ, incluzând în sine problemele soluționate la primele două niveluri.

Compartimentul 1.1. intitulat *Analiza situației în domeniul garanțiilor* face o introducere în subiectul garanțiilor, făcând o incursiune istorică în apariția și dezvoltarea acestui fenomen în calitate sa de obiect de cercetare pentru știința juridică, luându-și originile în anii '40 ai secolului XX, cu epicentrul de cercetare în Uniunea Sovietică.

În acest context istoric vedem cum apariția, evoluția și dezvoltarea garanțiilor a fost condiționată de ideologia sovietică și conjunctura geo-politică din acele vremuri. Cu toate acestea, garanțiile, ca idee și concept, nu sunt total anacronice și rupte de realitatea actuală, având în continuare o mare importanță științifică, fiind cercetate, dezvoltate și pe larg aplicate atât la nivel teoretic, cât și practic chiar și în ziua de azi. Această concluzie este demonstrată prin interesul sporit din partea cercetătorilor față de subiectul garanțiilor, regăsindu-se într-un număr mare de monografii, articole științifice și teze de doctorat.

Compartimentul 1.2. denumit *Analiza situației în domeniul examinării cauzei in absentia* continuă analiza situației în cel de-al doilea nivel structural al subiectului de cercetare, axându-se pe domeniul specific de examinare a cauzelor *in absentia*.

Tratarea doctrinară a acestui subiect, mai ales în domeniul procedurii civile, este mai degrabă superficială, fiind reflectată sumar în manualele și cursurile dedicate procedurii civile, acest subiect fiind atins doar tangențial în unele cercetări și articole științifice. Cu toate acestea, fenomenul și problematica procedurii *in absentia* devine un subiect din ce în ce mai atractiv pentru procesualiști, despre ce ne vorbește și recenta teză de doctor cu genericul *Particularitățile judecării cauzei în lipsa inculpatului*, semnată de Ilanji Arina.⁴

Capitolul 2. Analiza conceptului, structurii și tipurilor garanțiilor

Capitolul 2 este dedicat întru totul garanțiilor, fiind un capitol pregătitor, având menirea de a introduce cititorul în subiectul garanțiilor, precum și de a-l familiariza cu problematica și discuțiile doctrinare.

În cadrul acestui capitol este făcută delimitarea între conceptele „garanții generale”, „garanții juridice” și „garanții procesual-civile”, fiind elaborat și un algoritm de identificare și delimitare a diverselor tipuri de garanții.

Compartimentul 2.1. intitulat *Introducere în conceptul de garanție* urmărește evoluția istorică a înțelegerii și apariției a însuși necesității garanțiilor, trecând transformarea de la legiferarea romană care nu vedea necesitatea în garantarea drepturilor, spre perioada contemporană în care garanțiilor le-a fost recunoscut rolul său incontestabil în apărarea drepturilor și intereselor cetățenului.

După cum indică H.A. Боброва cu referire la conceptul de *garanție*: „Știința juridică nu cunoaște o altă astfel de categorie care să fie utilizată într-atât de des și în același timp să aibă o formă semantică atât de largă, în care să fie inclus cel mai divers conținut. Această categorie constituie garanțiile.”⁵ Astfel, definirea și identificarea elementelor componente ale acestei categorii a constituit obiectul prioritar de cercetare în cadrul Compartimentului 2.1.

Examinând opiniile și definițiile oferite de cercetători, constatăm un mare interes din partea acestora, materializat într-o mare diversitate de viziuni și aprecieri date garanțiilor, acestea fiind percepute ca: instrumente sau mecanisme, condiții obiective și reale, condiții și mijloace, premise, condiții, mijloace și procedee economice, politice, morale, juridice și organizaționale, condiții generale și mijloace speciale, unii din autori chiar negând însuși existența garanțiilor.

Trebuie să recunoaștem că garanțiile constituie un fenomen juridic contraversat, mascându-se și deghezându-se sub cele mai diverse forme și reprezentări, făcând încercările cercetătorilor de a demonstra existența acestei materii juridice extrem de dificile.

⁴ ILANJI, A. *Particularitățile judecării cauzei în lipsa inculpatului*: Teza de doctor în drept. Chișinău, 2019.

⁵ БОБРОВА, Н.А. *Гарантии реализации государственно-правовых норм*: Монография. Воронеж: Изд. Воронежского Университета, 1984, p.8.

Găsirea unui algoritm de identificare a garanțiilor implică descompunerea acestui concept, prin divizarea sa în elemente structurale și studierea metodică a fiecărui element în parte.

Astfel, profesorul rus А.И. Денисов a propus divizarea multiplelor garanții ale drepturilor cetățenilor URSS în două grupuri de bază: *garanții generale pentru toate drepturile și garanții speciale, caracteristice pentru fiecare drept în parte*.⁶

Pornind de la divizarea garanțiilor în generale și speciale, următoarea etapă în înțelegerea garanțiilor constă în cercetarea amănunțită, pe de o parte a garanțiilor generale, iar pe de altă parte a garanțiilor speciale, ceea ce permite să înțelegem atât elementele comune ale acestor două categorii, ce le reunesc sub umbrela conceptului generic de garanții, cât și să evidențiem deosebirile între ele, ce duc la individualizarea fiecărei categorii în parte.

În cadrul Compartimentului 2.2. intitulat *Garanții generale*, focarul atenției este concentrat pe cercetarea garanțiilor generale (denumite în doctrina sovietică *garanții materiale*), în calitatea sa de element structural al supracategoriei de *garanții*.

Pentru o mai bună înțelegere a acestui concept științific am pornit de la cercetarea cadrului istoric în care acesta și-a luat ființă și s-a dezvoltat. Astfel, garanțiile generale au fost create și au servit drept un instrument științifico-politic, pe larg exploatat de doctrina sovietică, demonstrând prin intermediul garanțiilor generale superioritatea sistemului socialist comparativ cu cel capitalist, iar argumentul principal în această luptă propagandistă constituind anume garanțiile materiale.

În acest context istoric a fost fundamentată teoria garanțiilor materiale, care, în mod tradițional, la această categorie atribuie garanțiile economice, politice și ideologice.⁷

Efectuând un studiu detaliat a garanțiilor materiale am ajuns la concluzia că acestea nu garantează și nu asigură apărarea, protecția sau realizarea drepturilor sau intereselor concrete, acestea formează de fapt un mediu ambiant, sunt niște precondiții, o sferă de existență și de dezvoltare a societății, a drepturilor și libertăților, a garanțiilor juridice, precum și a tuturor celorlalte fenomene sociale. Ca urmare, considerăm că aprecierea acestor condiții, acestui mediu de existență a societății și a individului – ca garanții ale drepturilor și libertăților subiective, fie chiar și indirecte, este greșită. A venit timpul să fie detronate garanțiile materiale din sistemul de garanții și să fie revăzut rolul și funcțiile acestora.

⁶ ДЕНИСОВ, А.И. *Советское государственное право*. Москва, 1947, p.322.

⁷ ВИТРУК, Н.В. *Общая теория правового положения личности*. Москва: Норма, 2008, p.144.

Totuși, dacă negăm rolul garanțiilor materiale în realizarea drepturilor și libertăților subiective, atunci ne ciocnim inevitabil de o altă întrebare: Ce pune atunci în mișcare dreptul și îl face să fie funcțional?

În viziunea noastră, această sursă a scânteii, ce aprinde flacăra dreptului și o menține arzând și acest gardian al dreptului în societate și supraveghetor al sistemului administrativ și al mașinăriei de stat este însuși societatea, sau mai bine zis partea cea mai activă din cadrul societății, pe care o numim în prezent „societatea civilă”, iar instrumentul cel mai important pentru realizarea acestei misiuni este „lupta” – lupta internă pe care o duce dreptul, lupta continuă între interesele pe care le au asupritorii și cei asupriți, clasele dominante și cele dominate, cei aflați la putere și cei din opoziție, lupta dusă de indivizi pentru apărarea drepturilor sale subiective, lupta dusă de societate pentru drepturile și interesele sale generale, toată această luptă și întreaga rezistență opusă de individ și de societate constituie cea mai importantă garanție generală, ce asigură, pe lângă evoluția permanentă și continuă a dreptului, inclusiv garantarea acelor drepturi și libertăți declarate și întărite prin acte normative.

Această garanție nu o putem asocia nici cu garanții ideologice, nici cu cele sociale, nici cu garanții organizaționale și nici cu conceptul de „societate civilă”, fiecare din aceste categorii contribuind cu elementele sale structurale pentru a construi o garanție distinctă pe care o numim „Vox Populi” (Vocea Poporului). Nu întâmplător a devenit maximă expresia „Vox populi vox Déi” (Vocea poporului – Vocea lui Dumnezeu).

Ca urmare, considerăm că Vox Populi constituie cea mai importantă garanție generală, asigurând un puternic control intern asupra mașinăriei de stat și care face, într-un final, ca dreptul să fie cu adevărat funcțional.

Pe lângă un control intern putem identifica și o formă indirectă de control, provenită din exterior, acumulând în sine trăsăturile unei garanții generale. Astfel, în viziunea noastră, fenomenul globalizării, hegemonia mondială a SUA, în rând cu întărirea Uniunii Europene și politica de vecinătate dusă de UE, se conturează într-o garanție generală externă, acumulând în sine caracteristicile specifice unei garanții pe care o numim „Vox Mundi” (Vocea Lumii).

Vox Mundi este vocea externă, ce se alătură vocii din interior al societății civile, contribuind la garantarea și respectarea drepturilor și libertăților generale, dar chiar și individuale.

Ca urmare, garanțiile generale, din perioada modernă, se compun din cel puțin două elemente indispensabile, pe de o parte „Vox Populi” – materializându-se în societatea civilă, ce acționează din interior, iar pe de altă parte „Vox Mundi” – sub forma unui instrument extern, ce contribuie la garantarea respectării drepturilor și intereselor generale ale omului, precum și a valorilor democratice.

Astfel, a venit timpul să lăsăm în istorie conceptul învechit de „garanții materiale”, iar locul acestuia să fie luat de conceptul pur al „garanțiilor generale”, din care să facă parte două garanții: „Vox Populi” et „Vox Mundi”.

Compartimentul 2.3. numit *Garanții speciale (juridice)* continuă cu cercetarea celui de-al doilea element component al supracategoriei de garanții, axându-se pe cercetarea *garanțiilor speciale*, denumite de doctrinari și *garanții juridice*.

Cu toate că majoritatea autorilor sunt de acord în privința rolului și importanței garanțiilor juridice, totuși viziunile autorilor privind structura și definirea acestui fenomen juridic sunt extrem de polarizate. Astfel, primul grup de cercetători, înțelege prin garanții juridice exclusiv anumite mijloace sau instrumente juridice, cel de-al doilea grup de cercetători atribuie la categoria garanțiilor juridice nu doar mijloace și instrumente juridice, dar și „activitatea organelor și instituțiilor de stat și a asociațiilor obștești”, cel de-al treilea grup de cercetători în general a luat o poziție radicală, de negare a însăși existenței și necesității garanțiilor juridice.

Dacă definirea conceptului de garanții juridice pentru doctrinari este o provocare, atunci identificarea elementelor din care sunt compuse garanțiile juridice, precum și determinarea naturii juridice a acestor garanții este o adevărată problemă în lumea juridică.

În lucrările cercetătorilor la categoria garanțiilor juridice sunt atribuite astfel de elemente structurale precum: norme juridice, drepturi și libertăți subiective, obligații legale, principii, prezumții, ficțiuni, practica judiciară, acte juridice individuale, mijloace de supraveghere și control, mijloace de răspundere juridică, mijloace de contracarare și de sancționare a încălcărilor, forme procesuale de apărare a drepturilor, mijloace de profilaxie și de prevenire a încălcărilor etc.

Considerăm că încercarea de a identifica toate instrumentele și fenomenele juridice ce fac parte din sistemul de garanții juridice poate dura la nesfârșit, iar orice element nou pe care îl vom include sau îl vom exclude din sistemul de garanții va trezi un val de discuții în rândul savanților, fiind aduse argumente atât în susținerea, cât și în combarterea includerii sau excluderii aceluia element.

Totuși, în condițiile în care garanțiile juridice nu pot fi determinate printr-o anumită formă sau structură juridică, iar la această categorie putând fi atribuite cele mai diverse fenomene juridice, am pus întrebarea: Cum să individualizăm garanțiile juridice în sistemul de garanții și cum să le deosebim de alte structuri și fenomene juridice?

Întru soluționarea acestei probleme am propus stabilirea unui sistem de repere sau trăsături definatorii care să le individualizeze.

În viziunea noastră, absolut orice garanție juridică se identifică prin trei criterii ce deosebesc garanțiile juridice de alte fenomene juridice, precum și le diferențiază de alte tipuri de garanții, și anume: **funcția, forma și obiectul**.

Astfel, în baza acestor trei criterii – funcția, forma și obiectul, noi obținem posibilitatea în primul rând să delimităm garanțiile de alte fenomene juridice sau sociale, precum și să stabilim un mecanism de distingere a diverselor tipuri de garanții și să identificăm garanțiile juridice în vastul sistem de garanții și structuri juridice.

În cele din urmă, am constatat că garanțiile juridice nu reprezintă un fenomen juridic distinct, nu constituie o anumită formațiune juridică (cum ar fi drepturile și libertățile, principiile, prezumțiile, ficțiunile etc.), ci reprezintă o stare a materiei juridice.

Compartimentul 2.4. numit *Garanții procesual-civile* continuă cu studierea garanțiilor, îngustând obiectul de cercetare la categoria garanțiilor juridice aplicabile în cadrul procesului civil.

Este general recunoscut în știința juridică și nu necesită demonstrare suplimentară atribuirea garanțiilor procesual-civile la categoria garanțiilor juridice.⁸

Totuși, legătura atât de strânsă între garanții juridice și garanții procesual-civile a impus necesitatea identificării criteriilor pentru a distinge garanțiile procesual-civile în ansamblul garanțiilor juridice.

La soluționarea acestei sarcini facem trimitere la А.Б Иванюженко, care evidențiază următoarele drept principalul element distinctiv al garanțiilor procesual-civile – realizarea garanțiilor procesuale exclusiv în cadrul unei forme juridice procesuale.⁹

Astfel, în afara unui proces civil și, ca urmare, în afara unei forme procesual-civile, garanțiile procesual-civile nu pot să existe. Drept consecință, forma procesual-civilă este o garanție în sine a punerii în aplicare a drepturilor, obligațiilor și garanțiilor stabilite în normele dreptului procesual-civil, iar buna funcționare a garanțiilor este posibilă numai cu respectarea formei procesual-civile.

Capitolul 3. ABSENTEISMUL PROCESUAL ȘI CONSECINȚELE ACESTUIA PENTRU PĂRȚI

În cadrul acestui capitol este supus cercetării fenomenul absenteismului procesual, precum și consecințele procedurale ce survin ca urmare a absenței reclamantului, pârâtului sau a ambelor părți la proces, constituind un capitol important în înțelegerea modului în care cauzele ajung să fie examinate *in absentia*.

⁸ MOSCALCIUC, V. *Poziționarea și identificarea garanțiilor procesual-civile în sistemul general al garanțiilor. În: Rezumatul comunicărilor la Conferința științifică internațională „Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației”, p.73, Cahul, 2018.*

⁹ ИВАНЮЖЕНКО, А.Б. *Процессуальные гарантии участников производства по делам об административных правонарушениях: Дис...канд. юрид. наук. Санкт-Петербург, 1999, p.87.*

Absența părților la examinarea cauzei, ca fenomen procedural, este destul de răspândită, motivele absenței fiind cele mai diverse, pe când consecințele survenite ca urmare a neprezentării părților pot îmbrăca, inclusiv, forma unor sancțiuni procesuale menite să disciplineze și să stimuleze „prezenteismul” procesual.

Cercetând doctrina autohtonă, precum și cea română și rusă, am constatat că termenul „absenteism procesual” nu se află în uz, cu toate că acest termen ar reflecta perfect fenomenul neprezentării, voluntare sau involuntare, a participanților la proces. Ca urmare, am considerat oportună introducerea termenului „absenteism procesual”, pentru a reuni sub un concept unic toate cazurile de neprezentare a părților, precum și a altor participanți la proces.

Compartimentul 3.1. *Motivele și consecințele absenteismului procesual al părților la proces* pune accentul pe identificarea și studierea motivelor ce condiționează neparticiparea reclamantului sau a pârâtului la examinarea cauzei. Astfel, atât lipsa reclamantului, cât și lipsa pârâtului pot fi determinate de mai multe motive, care pot fi convențional divizate în categorii de motive pur subiective, pur obiective și mixte.

Trebuie de avut în vedere că absența pârâtului nu poate condiționa aceleași consecințe precum absența reclamantului, căci dacă absența pârâtului ar duce la imposibilitatea examinării cauzei, chiar și sub forma scoaterii cererii de pe rol, actul de justiție ar fi compromis, iar reclamantul ar fi lipsit total de accesul liber la justiție.¹⁰

Absenteismul părților la proces poate fi determinat de cele mai diverse motive, atât de ordin subiectiv, cât și obiectiv, însă, indiferent de motivele care au stat la baza absenței părților, instanța este singura responsabilă de verificarea respectării tuturor procedurilor de comunincare a citațiilor, adoptând în final singura soluție procedurală corectă, menită astfel să garanteze drepturile părții prezente, dar, cel mai important drepturile și interesele părții absente.

Compartimentul 3.2. *Participarea la examinarea cauzei civile – drept sau obligație?*

Încercând să oferim un răspuns univoc la această întrebare am decis să o facem prin prisma principiilor contradictorialității și disponibilității, sau, mai bine zis, prin coliziunea acestor două principii.

Astfel, am pornit de la ideea că principiul contradictorialității este acel element component al procesului civil pentru realizarea căruia este necesară prezența și participarea părților la examinarea cauzei. Totodată, lipsa reclamantului sau a pârâtului constituie niște incidente procesuale inevitabile, care însă nu pot duce la blocarea desfășurării procesului și, ca urmare, la compromiterea actului de justiție.

¹⁰ МУСИН, В.А. *et al. Гражданский процесс*. Москва: Проспект, 1998, p.193.

Continuitatea procesului, chiar și în lipsa uneia dintre părțile la proces devine posibilă datorită contrabalantei sub forma principiului disponibilității.

Libertatea voinței participanților la proces, precum și autonomia în dispunere de soarta drepturilor materiale și procesuale sunt singurele capabile să clatine imperativul contradictorialității.

Ca urmare, contradictorialitatea dictează obligativitatea prezenței părților la examinarea cauzei și doar disponibilitatea ei se poate opune, prin libertatea manifestării voinței participantului la proces de a nu se prezenta. Nu trebuie să uităm că uneori lipsa unui participant la examinarea cauzei poate să fie în sine poziția procesuală a acestuia, iar suspendarea examinării cauzei sau citarea la nesfârșit a părții lipsă ar duce la prejudicierea părții prezente.

Astfel, revenind la întrebarea înfățișării părților ca fiind un drept subiectiv sau o obligație subiectivă, am ajuns la concluzia că atât reclamantul, cât și pârâtul urmează să decidă în mod liber și individual să se prezinte sau nu la examinarea unei cauze civile, acesta fiind un drept exclusiv subiectiv al părții, iar orice derogare, care chiar dacă urmărește interesul suprem al statului, societății sau al părții adverse, nu va avea niciun rezultat și nu va aduce nicio plusvaloare procesului în desfășurare prin simpla aducere silită a acelei părți sau prin sancționarea ei pentru neprezentare.

Capitolul 4. GARANȚIILE PROCESUAL-CIVILE ALE RECLAMANTULUI LA EXAMINAREA CAUZEI ÎN LIPSA PÂRÂTULUI

În cadrul acestui capitol, la fel ca și în capitolul următor, sunt reunite rezultatele cercetărilor din capitolele precedente și aplicate situației concrete ale părților, la examinarea cauzei în lipsa pârâtului. Totodată, în cadrul acestui capitol sunt puse bazele mecanismului de identificare a garanțiilor, ce vor fi aplicate atât la identificarea garanțiilor procesuale ale reclamantului, cât și cele ale pârâtului.

Astfel, am constatat că pentru a trece la cercetarea garanțiilor concrete este necesar să fie clar delimitat mecanismul de recunoaștere a garanțiilor, motiv pentru care cercetarea trebuie să înceapă prin identificarea drepturilor subiective, adică a acelor drepturi speciale de care beneficiază reclamantul sau pârâtul și pentru realizarea plenară a căror drepturi au fost constituite garanțiile procesuale.

Ca urmare, identificarea clară a drepturilor procesuale subiective și găsirea răspunsului la întrebarea – ce vrem să garantăm? – ne permite să aflăm care este cercul de garanții procesuale puse în serviciul acestor drepturi, oferind astfel răspunsul – cum garantăm?!

Garanțiile de care beneficiază reclamantul poartă o amprentă a condiției speciale de examinare a cauzei (în lipsa pârâtului), având menirea de a asigura și de a pune în funcțiune

elementele componente ale dreptului la un proces echitabil, afectate ca urmare a desfășurării procesului fără partea oponentă.

Astfel, am constatat elementele componente ale dreptului generic la un proces echitabil, afectate ca urmare a lipsei pârâtului:

- dreptul reclamantului la accesul liber și nestingherit la justiție;
- dreptul reclamantului la examinarea cauzei într-un termen rezonabil.

Ca urmare, toate garanțiile oferite reclamantului, în caz de examinare a cauzei în lipsa pârâtului, sunt îndreptate preponderent spre asigurarea continuității procesului, chiar și în lipsa pârâtului, având ca obiectiv asigurarea examinării de către instanță a cauzei într-un mod echitabil și într-un termen rezonabil.

Compartimentul 4.1. *Garanțiile dreptului reclamantului la accesul liber la justiție, în caz de examinare a cauzei în lipsa pârâtului* pune accentul pe explicarea conținutului a însuși dreptului la accesul liber la justiție, atât din perspectiva legislației naționale, cât și din perspectiva Convenției și practicii Curții Europene. Înțelegerea dreptului garantat în sine permite identificarea întregului spectru de garanții procesuale puse în serviciul acestui drept.

Doar în condițiile în care reclamantul are certitudinea apărării drepturilor sale, indiferent de prezența sau absența pârâtului, reclamantul poate fi încrezut în realizarea drepturilor sale procesuale, precum și în apărarea drepturilor sale materiale.

Astfel, am constatat că dreptul reclamantului la accesul liber la justiție este asigurat printr-un important număr de garanții ce asigură examinarea cauzei chiar și în lipsa pârâtului.

Compartimentul 4.2. *Garanțiile dreptului reclamantului la îndeplinirea justiției într-un termen rezonabil, în caz de examinare a cauzei în lipsa pârâtului* continuă cercetarea garanțiilor reclamantului raportate la dreptul reclamantului la îndeplinirea justiției într-un termen rezonabil.

Astfel, am concluzionat că termenul în care justiția este îndeplinită este esențial pentru garantarea eficacității sale, încălcarea lui fiind de natură să atragă răspunderea statului, însă numai în cazul întârzierilor imputabile autorităților judiciare, iar pentru a preveni astfel de încălcări legiuitorul a implementat un set de garanții pentru buna realizare a acestui drept.

Capitolul 5. GARANȚIILE PROCESUAL-CIVILE ALE PÂRÂTULUI LA EXAMINAREA CAUZEI ÎN LIPSA ACESTUIA

Dacă în cadrul capitolului precedent am constatat că pornind de la poziția avantajată a reclamantului în proces, datorată lipsei pârâtului, garanțiile consacrate reclamantului se axează primordial pe asigurarea dreptului reclamantului la accesul liber la justiție, asigurând totodată, derularea procedurilor judiciare într-un termen rezonabil, astfel încât lipsa pârâtului să nu provoace blocarea cursului procesului, atunci în cazul pârâtului absent, garanțiile puse la apărarea acestuia

au un rol omniprezent, regăsindu-se la toate fazele și etapele procesuale și într-o largă reprezentare. Astfel, garanțiile dedicate pârâtului absent sunt mai mult tehnice, localizate și punctate pe momente procesuale concrete. Ca urmare, garanțiile plasate în beneficiul pârâtului intervin din momentul înaintării acțiunii, progresând pe măsura derulării procedurilor, culminând la etapa citării pârâtului și examinării în fond a cauzei.

În conformitate cu mecanismul adoptat de cercetare, la identificarea garanțiilor procesuale puse în apărarea drepturilor și libertăților pârâtului, în mod similar, am pornit de la identificarea drepturilor pârâtului afectate ca urmare a examinării cauzei în lipsa acestuia.

Din nou, ca și în cazul reclamantului, la examinarea cauzei în lipsa pârâtului principalul drept afectat este dreptul la un proces echitabil. Cu toate acestea, în cazul pârâtului absent, cele mai afectate componente ale dreptului la un proces echitabil sunt: contradictorialitatea procedurilor judiciare și egalitatea în drepturi procesuale ale participanților la proces.

Totodată, dacă în capitolul precedent am identificat grupuri de garanții specifice fiecărei categorii de drepturi, atunci în cadrul acestui capitol nu identificam în mod separat garanțiile specifice fiecărui drept afectat în parte, ci pornim mai întâi de la explicarea esenței drepturilor afectate, după care identificăm garanțiile procesuale puse în serviciul și apărarea drepturilor și intereselor subiective ale pârâtului absent. Totuși, pentru a asigura o ordine logică și o continuitate în cercetare, identificarea și gruparea garanțiilor procesuale puse în serviciul pârâtului absent se face în dependență de faza concretă de derulare a procesului civil.

În cadrul Compartimentului 5.1. *Garanțiile drepturilor pârâtului la faza intentării procesului civil* am identificat garanții de care beneficiază pârâtul la această fază procesuală.

Observăm o trăsătură specifică tuturor garanțiilor procesuale aplicabile la faza intentării cauzei civile – „acțiunea anticipată” a garanțiilor. Astfel, categoria dată de garanții acționează chiar și înainte ca procesul să fie pornit, obligând și forțând reclamantul să întreprindă măsuri de identificare, căutare dar și informare preventivă a pârâtului

Compartimentul 5.2. *Garanțiile drepturilor pârâtului la faza pregătirii cauzei pentru dezbaterile judiciare* continuă cu identificarea garanțiilor ce devin operante și aplicabile la faza pregătirii cauzei pentru dezbaterile judiciare. Astfel, am constatat că la această fază pârâtul poate beneficia de trei niveluri de garanții:

- **Primul nivel de garanții** poartă un caracter general și este oferit oricărui pârât, materializându-se la etapa citării ordinare.
- În cazul în care citarea ordinară a pârâtului eșuează, ducând la imposibilitatea informării pârâtului despre examinarea cauzei cu participarea sa, intervine și se activează **cel de-al**

doilea nivel de garanții, menit să asigure identificarea și informarea pârâtului pe calea mecanismelor de citare extraordinară, cum ar fi citarea publică și căutarea pârâtului.

- *Cel de-al treilea nivel de garanții* are un caracter interfazal, activându-se la faza pregătirii cauzei pentru dezbaterile judiciare, atunci când instanța, constatând imposibilitatea citării pârâtului, solicită desemnarea unui avocat din oficiu, însă această garanție se proliferază la faza dezbaterilor judiciare, atunci când avocatul desemnat din oficiu are rolul cel mai activ.

Primul nivel de garanții este cercetat în sub-compartimentul 5.2.1. *Garanțiile drepturilor pârâtului în cadrul citării ordinare*. Astfel, mecanismul de citare ordinară constituie instrumentul primar, care stabilește modul și condițiile generale de chemare a participanților la proces să se prezinte în fața instanței.

La această etapă am constatat necesitatea divizării mecanismului ordinar de citare a participanților la proces în „citare perfectă” și „citare imperfectă”, astfel încât citarea perfectă presupunând existența unei certitudini indubitabile și incombatabile despre comunicarea citației către participantul la proces vizat în ea, pe când citarea imperfectă se bazează întru totul pe prezumția comunicării către participantul la proces a citației, fără însă să existe probe directe care să demonstreze acest fapt.

Buna realizare a mecanismului citării ordinare este asigurată prin garanțiile incluse în art.102 alin.(3), (4¹), (6), art.103 alin.(1), art.105 alin.(6), art.107 alin. (1) și (2) CPC RM care au menirea și sarcina de a asigura comunicarea și informarea corespunzătoare a pârâtului despre examinarea cauzei, asigurând astfel prezența și participarea pârâtului la proces.

Cel de-al doilea nivel de garanții este cercetat în sub-compartimentul 5.2.2. *Garanțiile drepturilor pârâtului în cadrul citării extraordinare*. La această etapă de cercetare constatăm că citarea extraordinară face parte din sistemul unic de citare, furnizând instrumente de citare a participanților la proces sub forma citării publice și a căutării pârâtului, ce intervin și se aplică doar în caz de eșuare a mecanismului de citare ordinară.

Caracterul unic al sistemului de citare îl evidențiem în primul rând prin obligativitatea parcurgerii etapei de citare ordinară și doar în cazul și cu condiția eșuării acestui exercițiu procesual pot fi puse în aplicare instrumentele citării extraordinare. Astfel, calificarea citării extraordinare ca fiind o procedură alternativă citării ordinare este greșită, căci însuși termenul „alternativ” presupune existența unei libertăți în alegere, pe când specific pentru citarea extraordinară este caracterul succesiv, ce presupune în mod obligatoriu și în toate cazurile epuizarea citării ordinare înainte să se recurgă la instrumentele citării extraordinare.

a. *Citarea publică a pârâtului*, prin natura sa, indubitabil, constituie o garanție procesuală, însă această garanție are o aplicabilitate dublă, pe de o parte având rolul unui instrument adițional de informare a pârâtului despre examinarea cauzei, căci până la urmă nu poate fi exclus faptul că în urma citării publice pârâtul să afle despre examinarea cauzei, iar, pe de altă parte, acest instrument are rolul de deblocare a impasului procedural determinat de eșuarea citării ordinare, garantând astfel dreptul reclamantului la continuitatea procedurilor și la accesul liber la justiție.

Totodată, am constatat că spre deosebire de citarea ordinară, efectuată la domiciliul sau sediul pârâtului, care are un caracter *nemijlocit, direct și personal*, citarea publică, luându-se în considerare procedura de realizare a acesteia, are un caracter *mijlocit, indirect și public*.

Cercetând natura juridică a instrumentului citării publice și încercând să răspundem la întrebarea dacă citarea publică este o prezumție sau o ficțiune juridică, am ajuns la concluzia că *citarea publică este o ficțiune juridică*, fiind o expresie a voinței legiuitorului, care leagă faptul publicării citației de comunicarea textului citației pârâtului, chiar dacă acest fapt nu este cunoscut și nu poate fi probat, având astfel efectul unei citări legale.

b. *Căutarea pârâtului* este o instituție atipică procesului civil, astfel mecanismul căutării pârâtului constituie o garanție procesuală, însă dacă în forma sa istorică această garanție avea o orientare clar definită, apărând interesele statului și ale reclamantului, în prezent, ca urmare a excluderii posibilității organelor de poliție de a aduce forțat pârâtul în fața instanței, această garanție a migrat din zona intereselor reclamantului spre garantarea și protejarea drepturilor și intereselor pârâtului absent.

Totuși, paradoxul cel mai mare al acestei instituții procesuale este faptul că chiar dacă căutarea pârâtului, dintr-o garanție dedicată reclamantului, a devenit o garanție procesuală dedicată pârâtului, categoriile de cauze pentru care se dispune căutarea pârâtului au rămas neschimbate și în continuare servesc intereselor reclamantului și nu celor ale pârâtului. „Astfel, căutarea pârâtului, pentru a fi o garanție procesuală reală și efectivă, urmărind ca scop fortificarea statutului juridic al titularului și nicidecum favorizarea abuzurilor, trebuie să fie stabilită pentru acele categorii de cauze în care pârâtul ar avea un interes „de a se face găsit” și de a se implica cu adevărat în examinarea cauzei, pentru care instanța l-a căutat.”¹¹

În prezent, instituția căutării pârâtului este una anacronică, devenind un atavism procesual, necesitând o regândire și o revizuire din temelie. Cu toate acestea, renunțarea la instrumentul căutării pârâtului nu este o soluție corectă, fiind un mecanism procesual ce poate aduce folease procesuale neașteptate, cu condiția unei „reconstrucții generale”.

¹¹ CREȚU, V. MOSCALCIUC, V. Probleme teoretico-practice la căutarea pârâtului în cadrul procesului civil. În: *Revista Institutului Național al Justiției*, 2016, nr.2(37), p.35.

În cadrul Compartimentului 5.3. *Garanțiile drepturilor pârâtului absent la faza dezbaterilor judiciare* este cercetat cel de-al treilea nivel de garanții din faza pregătirii cauzei pentru dezbaterile judiciare, însă despre care am spus că își produce cele mai importante efecte anume la faza dezbaterilor judiciare. Astfel, în cadrul acestui compartiment este cercetată principala și unica garanție de care beneficiază pârâtul absent, la faza dezbaterilor judiciare – desemnarea unui avocat din oficiu, făcută conform art.77 CPC RM.

Examinând garanțiile procesuale puse de legiuitor la dispoziția pârâtului în cadrul fazei dezbaterilor judiciare am constatat că pârâtul absent nu beneficiază de prea multe garanții, iar singura garanție procesuală, ce se adresează direct pârâtului absent, în forma actuală de expunere, nu este de mare ajutor pentru acesta, în primul rând, din considerentul limitării acestei garanții doar la categoria pârâților absenți, al căror domiciliu nu este cunoscut și într-al doilea rând, prezența avocatului desemnat din oficiu contribuind doar la respectarea ordinii procesuale de examinare a cauzei și nu are cum să contribuie efectiv la substanța și probatoriul apărării pârâtului. Cu atât mai mult, lipsa unei clarități cu privire la împuternicirile avocatului desemnat de a ataca hotărârea pronunțată, precum și termenul de 30 de zile pentru exercitarea apelului, care curge de la data pronunțării dispozitivului hotărârii, compromit orice formă de apărare a pârâtului absent, chiar și în condițiile apariției ulterioare a acestuia. Astfel, punând pe cântar statutul juridic al reclamantului prezent și cel al pârâtului absent, am constatat un dezechilibru evident între acești doi subiecți procesuali.

Consecutivitatea structurală de cercetare a garanțiilor din cadrul diverselor faze procesuale a fost întreruptă prin Compartimentul 5.4. *Conceptul de antigaranții*, o astfel de abatere a fost determinată de dorința autorului de a pregăti cititorul, oferindu-i mai întâi o expunere detaliată a teoriei garanțiilor, urmată de prezentarea practică, în acțiune, a garanțiilor și doar după detalierea garanțiilor reclamantului, pe de o parte, și ale pârâtului, pe de altă parte, am considerat că cititorul este suficient de pregătit, iar subiectul – suficient de copt pentru a argumenta conceptul de antigaranții.

Astfel, în cadrul acestui compartiment sunt oferite răspunsurile la întrebările: Ce sunt antigaranțiile și cum să le deosebim de alte fenomene juridice?

Termenul antigaranție este vehiculat în doctrină, regăsindu-se în lucrările mai multor cercetători. Cu toate acestea, utilizarea termenului antigaranție este mai degrabă uzuală decât științifică; astfel, niciunul dintre cercetători nu a dezvoltat acest concept și nu a demonstrat natura juridică și aplicabilitatea acestuia.

Pentru a oferi o apreciere antigaranțiilor, am pornit de la constatarea inițială că acestea reprezintă o oglindire sau mai bine zis, o umbră (partea întunecată) a garanțiilor.

Considerăm că elementul distinctiv între o garanție și o antigaranție este efectul, influența, impactul sau consecința aplicării unei garanții. Anume influența pe care o produce garanția asupra obiectului pe care are menirea să-l protejeze, precum și asupra altor subiecți de drept, face ca o garanție să se transforme într-o antigaranție.

Antigaranțiile sunt „*vârcolacii*” din lumea juridică, fiind la prima vedere niște garanții puse în serviciul și apărarea subiectului de drept vizat, pe când în realitate ele având un efect distructiv fie asupra purtătorului acestei garanții, fie asupra subiecților din jur. Astfel a devenit necesară delimitarea și clasificarea antigaranțiilor în *directe* și *indirecte*, pornind de la subiectul asupra căruia influențează negativ antigaranțiile – fie purtătorul (anti)garanției, fie alți subiecți.

Compartimentul 5.5. *Garanțiile procesual-civile ale părților în cadrul fazelor facultative ale procesului* este partea culminantă a Capitolului 5, demascând condiția și soarta reală a pârâului absent, în cazul examinării cauzei în lipsa pârâului.

Astfel, în cadrul acestui studiu, parcurgând, umăr la umăr, alături de pârâul absent toate fazele și etapele judiciare am constatat că hotărârea adoptată de instanța de fond, în lipsa pârâului este previzibil defavorabilă acestuia, totodată în condițiile în care pentru declararea apelului legiuitorul oferă un termen de 30 de zile din data pronunțării dispozitivului hotărârii, trebuie să constatăm că sunt puține șanse ca pârâul să afle despre hotărârea pronunțată în lipsa sa și să formuleze o cerere de apel în acest termen. În același timp, orice eventuală cerere de apel, depusă peste termen, va fi inevitabil declarată tardivă de către instanța de apel. Totodată, încercând să atace încheierea instanței de apel privind refuzul repunerii în termen și de restituire a cererii de apel, pârâul se va ciocni de neînduplecarea instanței de recurs, fiind astfel epuizate orice căi ordinare de atac împotriva unei hotărâri pronunțate în lipsa sa.

Încercând să facă uz de căi extraordinare de atac, pârâul va constata că nu există temeii procesual, în lista temeiurilor de revizuire, prevăzute în art.449 CPC RM, pentru a cere revizuirea hotărârii pronunțate în lipsa sa.

În Compartimentul 5.6. *Procedura de examinare în contumacie (in absentia)* este cercetată problema examinării cauzelor *in absentia* în legislațiile altor state, fiind evidențiate neajunsurile similare, dar și bunele practici implementate în alte state, ce pot fi implementate în sistemul nostru procesual.

Totodată, am venit cu mai multe propuneri alternative de îmbunătățire a condiției procesuale a pârâului, înaintând unele amendamente legislative cu rol de garantare a statutului juridic al pârâului, în caz de examinare a cauzei în lipsa acestuia, al căror implementare nu suferă amânare pentru a minimaliza riscul examinării cauzelor în lipsa pârâului – situație procesuală în care poate să nimorească fiecare persoană.

6. CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Examinarea cauzei în lipsa pârâtului constituie un subiect deosebit de actual pentru realitatea Republicii Moldova, în condițiile în care fiecare al 4-lea cetățean fie este plecat peste hotarele țării, fie este pe cale să ia o astfel de decizie.

Această stare a lucrurilor este cunoscută și abordată atât de stat, cât și de comunitatea internațională, însă fenomenul migrației este privit și examinat sub aspect social, demografic, politic și economic, pe când substratul juridic al acestei probleme nu se ia în considerare.

Prin această lucrare am încercat să evidențiem componenta juridică, afectată în egală măsură ca urmare a exodului masiv al populației, atenționând societatea și legiuitorul asupra consecințelor și impactului pe care îl poate avea migrația asupra statutului juridic al cetățeanului, demonstrând pe cât de neprotejat este cetățeanul în fața procedurilor judiciare induse și conduse în lipsa pârâtului.

Chiar dacă problema privind derularea procedurilor *in absentia* este actuală ca niciodată pentru țara noastră, trebuie să constatăm cu regret, că nici legiuitorul și nici societatea nu conștientizează amploarea problemei și riscurile juridice eminente, motiv pentru care chiar de la începutul acestei lucrări ne-am propus, drept unul dintre scopurile principale, de a pune în vizor problemele legate de examinarea cauzelor în lipsa pârâtului și de a trezi interesul legiuitorului și al societății față de aceste probleme.

În încercarea de a stabili rolul pe care îl joacă garanțiile în consolidarea statutului procesual al părților la proces și de a determina nivelul de garantare a drepturilor părților la proces, în condițiile speciale de examinare a cauzei civile în lipsa pârâtului, printr-un exercițiu dialectic de cercetare și totodată de contrapunere a drepturilor și garanțiilor procesuale ale reclamantului, pe de o parte, și ale pârâtului, pe de altă parte, am ajuns la următoarele **concluzii**:

1. Garanțiile, mai ales garanțiile procesual-civile, aplicabile la examinarea cauzei în lipsa pârâtului, ca subiect de cercetare, nu a constituit obiectul vreunui studiu fundamental în cadrul doctrinei autohtone, dar și pentru doctrina internațională abordarea problematicii examinării cauzei în lipsa pârâtului, prin prisma garanțiilor procesual-civile, este inedită și novatorie.
2. Subiectul garanțiilor este în continuare tratat de cercetători sub o puternică influență a dogmatismului sovietic, elaborat și fundamentat cu aproape un secol în urmă, fără însă să suporte preschimbări esențiale în abordare și gândire, necesitând o revizuire și o reconceptualizare ce ar merge în pas cu noile realități.

3. Cercetând garanțiile materiale (generale) sub formă de organizare politică, social-economică și ideologică, am constatat că, de fapt, acestea nu garantează realizarea drepturilor și libertăților subiective, ci constituie doar un mediu în care aceste drepturi și libertăți există. O formă de organizare politică a societății, o bază economică sau socială sunt inevitabile și există independent de voința individuală, fiind niște factori la fel de obiectivi ca și aerul sau apa. Astfel, constatăm necesară renunțarea la moștenirea ideologiei sovietice în tratarea garanțiilor materiale, precum și la plasarea acestora pe piedistalul teoriei garanțiilor, și ca urmare, renunțarea la atribuirea condițiilor social-politice, economice și ideologice la categoria de garanții generale.
4. Totuși, considerăm că cercetarea garanțiilor generale nu este deplasată și necesită în continuare o deosebită atenție din partea cercetătorilor, impunându-se ca niciodată identificarea acelor fenomene ce formează categoria garanțiilor generale.
5. În viziunea noastră, garanția generală internă, ce realizează rolul de gardian al dreptului în societate și de supraveghetor al sistemului administrativ și al mașinăriei de stat, este însăși societatea sau, mai bine zis, partea cea mai activă din cadrul societății, pe care o numim în prezent „societatea civilă”, iar instrumentul cel mai important pentru realizarea acestei misiuni este „lupta” – lupta internă pe care o duce dreptul, lupta continuă dintre interesele pe care le au asupritorii și cei asupriți, clasele dominante și cele dominate, cei aflați la putere și cei din opoziție, lupta dusă de indivizi pentru apărarea drepturilor lor subiective, lupta dusă de societate pentru drepturile și interesele sale generale. Toată această luptă și întreaga rezistență opusă de individ și de societate statului constituie cea mai importantă garanție generală, pe care am denumit-o „Vox Populi” (Vocea Poporului).
6. Alături de garanția generală internă am identificat și rolul deosebit pe care îl joacă comunitatea internațională, rezultată din fenomenul globalizării, hegemonia mondială a SUA, de rând cu întărirea Uniunii Europene și politica de vecinătate dusă de UE, toate ducând la conturarea unei garanții generale externe, pe care am denumit-o „Vox Mundi” (Vocea Lumii).
7. Astfel, ca urmare a detronării conceptului sovietic de „garanții materiale” am identificat două garanții generale: „Vox Populi” și „Vox Mundi”, care împreună reprezintă acea forță motrice și acel gardian al dreptului și dreptății, transformând dreptul dintr-un conglomerat de norme declarative, într-un organism viu și funcțional.
8. Redefinind *garanțiile generale*, considerăm că acestea *reprezintă un sistem de activități și acțiuni ale societății civile (vox populi) și ale comunității internaționale (vox mundi), îndreptate spre apărarea și protecția drepturilor și libertăților, atât individuale, cât și*

colective, menite să asigure o supraveghere a activității statului și o ripostă la orice tentative de abuz de drepturi și libertăți, creând astfel condiții egale pentru orice subiect de realizare a drepturilor și intereselor sale legitime.

9. Cercetând garanțiile speciale, la fel denumite și garanții juridice, am constatat că în încercarea de a determina natura juridică a acestora, precum și la definirea lor, cercetătorii adesea merg pe calea identificării și enumerării elementelor structurale din care se compun garanțiile juridice, incluzând în acest concept cele mai diverse fenomene juridice. Nu putem susține această tendință. Considerăm că garanțiile juridice nu reprezintă un fenomen juridic distinct, nu constituie o anumită formațiune juridică (cum ar fi drepturile și libertățile, principiile, prezumțiile, ficțiunile etc.), ci reprezintă o stare a materiei juridice. Aceasta înseamnă că în zadar încercăm să găsim o anumită formă de materializare a normelor juridice, pe care să o numim garanții juridice, ci trebuie să vorbim despre o stare a formelor juridice existente, doar că aceste forme aflându-se într-o condiție deviată de starea lor normală, fiind orientate în altă direcție decât cea ordinară și realizând alte sarcini decât cele pe care le realizează de obicei.
10. Pentru a putea delimita garanțiile juridice de oricare alte fenomene juridice am ajuns la concluzia că este necesară stabilirea unui sistem de repere sau trăsături definitorii care să le individualizeze. Astfel, în viziunea noastră, absolut orice garanție juridică se identifică prin trei criterii ce deosebesc garanțiile juridice de alte fenomene juridice, precum și le diferențiază de alte tipuri de garanții, și anume: **funcția, forma și obiectul.**

Funcția este criteriul universal, având rolul definitoriu în delimitarea garanțiilor de alte categorii de fenomene juridice și sociale. Astfel, ori de câte ori un fenomen juridic sau social îndeplinește funcția de protecție sau de apărare a drepturilor și libertăților subiective, va trebui să constatăm că suntem în prezența unei garanții.

Forma de exprimare a garanțiilor constituie criteriul ce permite distingerea garanțiilor exprimate sub o formă *normativă*, adică îmbrăcând forma unei norme juridice, și *nenormativă*.

Obiectul garanțiilor juridice constituie acel criteriu ce facilitează delimitarea garanțiilor juridice de oricare alte tipuri de garanții normative, precum și permite de a trasa o linie de demarcație clară între garanții, pe de o parte și, drepturi și libertăți subiective, pe de altă parte. Obiectul drepturilor și libertăților este subiectul, pe când obiectul garanțiilor sunt drepturile și libertățile. Astfel, drepturile și libertățile sunt mereu orientate în exterior, către subiect, prescriind acestuia o anumită conduită, pe când garanțiile juridice au o orientare în interior, către acel drept sau către acea libertate subiectivă, asigurând realizarea acestora.

11. În baza cercetărilor efectuate, propunem o nouă definiție a garanțiilor juridice. Astfel, în viziunea noastră, *garanțiile juridice reprezintă norme juridice cu funcții de apărare și protecție ce asigură realizarea drepturilor, libertăților, precum și a altor interese juridice ale subiecților de drept.*
12. Cercetând garanțiile procesual-civile, am constatat că acestea, indisputabil, fac parte din categoria mai generală a garanțiilor juridice, având o deosebită importanță în realizarea deplină și eficientă a drepturilor și libertăților subiective ale participanților la proces, precum și la apărarea acestora în caz de încălcare sau contestare, iar o condiție distinctivă a acestei categorii de garanții fiind realizarea lor strict în cadrul unei forme procesuale. Astfel, *garanțiile procesual-civile reprezintă norme procesual-civile cu funcții de apărare și protecție ce asigură realizarea drepturilor, libertăților, precum și a altor interese juridice ale participanților la proces, strict în cadrul unei forme procesuale.*
13. Luând în considerare impactul pe care îl pot avea garanțiile la aplicarea acestora, am ajuns la concluzia că garanțiile nu au mereu rolul unui „bine absolut”, uneori migrând din zona „benefică”, în zona „malefică” a dreptului, conturându-se astfel ideea și conceptul de **antigarantii**.
14. Chiar dacă antigarantiile sunt vehiculate la nivel uzual, totuși din punct de vedere științific acest concept nu a fost introdus și cercetat până acum.
15. Antigarantiile, la fel ca și garanțiile, sunt în esență niște norme juridice, ce au rolul și funcția de a asigura apărarea și protecția drepturilor și libertăților, precum și a altor interese juridice ale subiecților de drept, însă antigarantiile reprezintă o oglindire sau, mai bine zis, partea întunecată a garanțiilor. Elementul distinctiv între o garanție și o antigarantie este efectul, influența, impactul sau consecința aplicării unei garanții. Impactul negativ pe care îl are o garanție asupra subiectului, pe care ar trebui să îl protejeze, precum și asupra altor subiecți de drept, face ca o garanție să se transforme într-o antigarantie.
16. Pornind de la subiectul asupra căruia influențează antigarantia, considerăm necesară divizarea antigarantiilor în *directe și indirecte*. Ca urmare, antigarantiile directe formează categoria de antigarantii ce au un efect distructiv asupra purtătorului de garanții, ducând astfel la un impact diametral opus asupra purtătorului de garanții, decât cel scontat, atunci când garanția a fost programată. Pe de altă parte, antigarantiile indirecte au un efect cu totul invers asupra purtătorului, oferind o protecție excesivă și exagerată, exercitând însă un impact distructiv asupra celor din jur.
17. Ca urmare, propunem spre apărare conceptul de **antigarantii**, reprezentând *niște garanții menite să realizeze funcția de apărare și protecție a drepturilor, libertăților, precum și a*

altor interese juridice ale subiecților de drept, însă la aplicare și implementare exercitând un impact negativ fie asupra purtătorului, fie asupra altor subiecți de drept, afectând statutul lor juridic sau destabilizând balanța între drepturile și interesele legitime ale subiecților, favorizând excesiv unul dintre subiecți în detrimentul altora.

18. Cercetarea garanțiilor procesual-civile ale părților, ce intervin în caz de examinare a cauzei în lipsa pârâtului, este imposibilă fără stabilirea motivelor și consecințelor „absenteismului procesual”. Luând în considerare criteriul interesului subiectiv al participantului la proces, am stabilit caracterul excepțional al lipsei reclamantului de la examinarea cauzei, ca regulă, reclamantul fiind un subiect interesat în rezultatul procesului. Pe de altă parte, adesea pârâtul preia un rol de opozant față de derularea procedurilor judiciare, îndeosebi în condițiile în care rezultatul procesului este previzibil negativ, motiv pentru care lipsa pârâtului de la examinarea cauzei nu poate prevala intereselor reclamantului, dar și ale statului, în realizarea sarcinii de îndeplinire a actului de justiție.
19. Participarea la examinarea cauzei civile este un drept sau o obligație? Încercând să găsim un răspuns la această întrebare, am ajuns la concluzia că, pornind de la ideea inexistenței unei sancțiuni directe în structura normelor procesuale ce reglementează participarea părților la examinarea cauzei, precum și dat fiind aspectul subiectiv al imposibilității de a forța partea la dosar de a se implica activ și de a contribui la examinarea cauzei, chiar și în condițiile aducerii sale silite, se demonstrează libertatea părților, în mod special libertatea pârâtului, de a decide privind participarea sau neparticiparea la examinarea cauzei.
20. Efectuând o coliziune între principiul contradictorialității, pe de o parte, și principiul disponibilității, pe de altă parte, am ajuns la concluzia că realizarea principiului contradictorialității nu ține neapărat de prezența părților la examinarea cauzei. Astfel, relevanță având asigurarea posibilității părții lipsă de a-și realiza drepturile procesuale într-un mod contradictoriu, prin citarea corespunzătoare a acesteia, pe când decizia de a participa sau nu la examinarea cauzei este luată doar de partea vizată, uneori refuzul de a participa la examinarea cauzei fiind o poziție procesuală în sine a părții lipsă. Astfel, participarea la examinarea cauzei este, indubitabil, un drept subiectiv al reclamantului și al pârâtului.
21. Cercetând garanțiile procesual-civile de care beneficiază, pe de o parte, reclamantul, iar pe de altă parte, pârâtul, în caz de examinare a cauzei în lipsa ultimului, am constatat că nu poate fi identificat într-un mod exhaustiv întregul lanț de garanții de care ar beneficia acești subiecți, în condițiile în care înseși garanțiile sunt susținute prin alte garanții, formând un lanț nesfârșit, astfel încât orice fenomen juridic poate îmbrăca forma unei garanții juridice în condiții speciale. Cu toate acestea, identificarea garanțiilor poate fi făcută doar în urma

determinării inițiale a drepturilor, libertăților și intereselor subiective ale părții, afectate ca urmare a examinării cauzei în lipsa pârâtului.

22. Garanțiile de care beneficiază reclamantul sunt îndreptate în primul rând spre prevenirea blocajului derulării procedurilor, astfel fiind asigurată reclamantului examinarea cauzei chiar și în lipsa pârâtului. Celelalte drepturi procesuale de care beneficiază reclamantul pe parcursul examinării cauzei, în condițiile lipsei pârâtului, sunt suficiente prin sine, fără a exista necesitatea unor garanții adiționale, dat fiind că reclamantul beneficiază de privilegiul prezenței și „solitudinii procesuale”, iar instanța este constrânsă prin lege să păstreze imparțialitatea și să se conducă de rolul său diriguitor. Astfel, drepturile reclamantului aflate sub risc de încălcare, ca urmare a lipsei pârâtului de la examinarea cauzei, sunt *dreptul la accesul liber la justiție și dreptul la un termen rezonabil de derulare a procedurilor judiciare*.
23. Dreptul reclamantului la accesul liber la justiție este asigurat printr-un important număr de garanții ce asigură examinarea cauzei chiar și în lipsa pârâtului, precum:
- garanții orientate spre asigurarea examinării cauzei chiar și în condiții de *inexistență a legislației, de imperfecțiune, coliziune sau obscuritate a legislației în vigoare*, intervenind mecanismul compensator al analogiei legii și analogiei dreptului, acoperind astfel orice posibil vid normativ;
 - garanția expusă de legiuitor în art.5 alin.(3) CPC RM, care exclude posibilitatea renunțării de către oricare dintre părți la dreptul său de a se adresa în judecată, prin încheierea în prealabil a unei convenții, cu excepția unei convenții arbitrale;
 - caracterul imperativ al competenței instanțelor de judecată la examinarea cauzelor, cu atât mai mult, repartizarea în mod aleatoriu a cererilor de chemare în judecată, constituind instrumentul crucial în asigurarea drepturilor atât ale reclamantului, cât și ale pârâtului, dar și a interesului general al justiției;
 - garanții cuprinse în art.85 și art.86 CPC RM, care stabilesc cazurile și temeiurile pentru *Scutirile de taxă de stat și pentru Amânarea și eșalonarea plății taxei de stat*, asigurând accesul la justiție fiecărui justițiabil, indiferent de starea sa materială;
 - garanții incluse în art.206 alin.(3) CPC RM, care stabilesc posibilitatea examinării cauzei în lipsa pârâtului care a fost citat legal, însă care nu s-a prezentat la data stabilită pentru examinarea cauzei;
 - garanții prevăzute în art.108 CPC RM, materializate în mecanismul citării publice ce permite deblocarea impasului procedural determinat de imposibilitatea citării pârâtului pe căi ordinare.

24. Buna realizare a dreptului reclamantului la derularea procedurilor judiciare într-un termen rezonabil este asigurată prin:
- garanția prevăzută în art.113 CPC RM, stabilind efectul decăderii din dreptul de a efectua actul de procedură, în caz de nerespectare a termenului procedural. Totodată, aplicabilitatea corectă și echitabilă a acestui mecanism procedural este asigurată prin instrumentul *repunerii în termen*, transpus de legiuitor în art.116 alin.(1) CPC RM;
 - garanția cuprinsă în art.192 CPC RM, care stabilește sarcina și obiectivul examinării cauzelor civile într-un termen rezonabil, stabilind totodată criteriile determinării termenului rezonabil de judecare a cauzelor;
 - garanția expusă în art.192 CPC RM alin.(1¹) și (2¹), oferind justițiabililor un instrument de accelerare a procedurilor judiciare, sub forma unui remediu accelerator;
 - instrumentul remediei compensator, expus de legiuitor în Legea nr.87/2011 privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești.
25. Comparând drepturile afectate ale reclamantului, pe de o parte, și ale pârâtului, pe de altă parte, în condițiile examinării cauzei în lipsa ultimului, am ajuns la concluzia că în cazul pârâtului cel mai afectat este dreptul la un proces echitabil derulat în condiții de contradictorialitate și egalitate. Totodată, luând în considerare specificul drepturilor afectate ale pârâtului, am considerat cel mai eficient să identificăm și să raportăm garanțiile de care beneficiază acesta la fiecare fază procesuală în parte, pentru a facilita cercetarea și înțelegerea modului în care intervin și acționează garanțiile.
26. La **faza intentării procesului** pârâtul beneficiază, în mod particular, de următoarele garanții:
- garanții procesuale sub forma unor sarcini preliminare plasate în responsabilitatea reclamantului, cum ar fi identificarea și includerea în cererea de chemare în judecată a datelor privind *numele sau denumirea pârâtului, domiciliul ori sediul lui*;
 - garanțiile prevăzute în art.166 alin.(2) lit.h) CPC RM, prin care reclamantul este impus să indice în cererea de chemare în judecată *date despre respectarea procedurii de soluționare prealabilă a litigiului pe cale extrajudiciară dacă pentru un astfel de litigiu îndeplinirea procedurii este prevăzută de lege sau de contractul părților*;
 - garanțiile incluse în art.167 alin.(1) lit.d) CPC RM, care obligă reclamantul să anexeze la cererea de chemare în judecată inclusiv și *documentele care confirmă respectarea procedurii de soluționare prealabilă a litigiului, dacă respectarea acestei proceduri este prevăzută de lege sau de contractul părților*;

- în cazul în care *reclamantul nu a respectat procedura de soluționare prealabilă a cauzei pe calea extrajudiciară, inclusiv prin mediere, prevăzută de lege pentru categoria respectivă de cauze sau de contractul părților*, instanța, în temeiul art.170 alin.(1) CPC RM, va restitui cererea de chemare în judecată către reclamant.
27. La **faza pregătirii cauzei pentru dezbaterile judiciare** pârâtul poate beneficia de trei niveluri de garanții:
- **Primul nivel de garanții** poartă un caracter general și este oferit oricărui pârât, materializându-se la etapa citării ordinare;
 - În cazul în care citarea ordinară a pârâtului eșuează, ducând la imposibilitatea informării pârâtului despre examinarea cauzei cu participarea sa, intervine și se activează **cel de-al doilea nivel de garanții**, menit să asigure identificarea și informarea pârâtului pe calea mecanismelor de citare extraordinară, cum ar fi citarea publică și căutarea pârâtului;
 - **Cel de-al treilea nivel de garanții** are un caracter interfazal, activându-se la faza pregătirii cauzei pentru dezbaterile judiciare, atunci când instanța, constatând imposibilitatea citării pârâtului, solicită desemnarea unui avocat din oficiu, însă această garanție se proliferază la faza dezbaterilor judiciare, atunci când avocatul desemnat din oficiu are rolul cel mai activ.
28. Ca urmare a reevaluării instituției citării în cadrul procesului civil, din perspectiva garanțiilor juridice, am ajuns la constatarea unei structuri complexe a acestei instituții, fiind alcătuită din două componente: *citare ordinară* și *citare extraordinară*. Astfel, mecanismul citării ordinare constituie instrumentul primar, care stabilește modul și condițiile generale de chemare a participanților la proces să se prezinte la examinarea cauzei. La rândul său, citarea extraordinară constituie un mecanism ce în toate cazurile succedă citării ordinare și intervine în caz de eșuare a acesteia, oferind mijloace și instrumente succesive de chemare a participanților la proces, realizându-se sub forma de citare publică și de căutare a pârâtului.
29. Totodată, propunem spre apărare ideea divizării mecanismelor de citare în *citare perfectă* și *citare imperfectă*. Astfel, ținând cont de faptul că nu în toate cazurile citația poate fi înmănată direct destinatarului, considerăm necesară delimitarea **citării perfecte** de **citarea imperfectă**. Suntem în prezența unei citări perfecte atunci când există o certitudine indubitabilă și incombatabilă despre comunicarea citației către participantul la proces vizat în ea, iar în cazul în care nu avem dovada comunicării nemijlocite și personale a citației către destinatar, constatăm o citare imperfectă, aceasta fiind bazată întru totul pe prezumția comunicării către participantul la proces a citației, fără însă să existe probe directe care să demonstreze acest fapt, fiind astfel posibilă răsturnarea acestei prezumții.

30. Cercetând mecanismul citării publice, am ajuns la concluzia că citarea publică nu este o garanție prevăzută pentru pârât, ci este o garanție în plus pentru reclamant. Citarea publică, în calitatea sa de mecanism de citare extraordinară, nu își propune ca scop să înștiințeze pârâtul despre examinarea cauzei, ci are menirea de a simula citarea legală a pârâtului, înlăturând astfel orice viciu al citării ordinare, permițând examinarea cauzei în lipsa pârâtului.
31. Încercând să stabilim natura juridică a citării publice, am ajuns la concluzia că citarea publică este o ficțiune juridică și nu o prezumție, fiind o expresie a voinței legiuitorului, care leagă faptul publicării citației de comunicarea textului citației către pârât, chiar dacă acest fapt nu este cunoscut și nu poate fi probat, având astfel efectul unei citări legale.
32. Cercetând mecanismul procesual căutarea pârâtului, am ajuns la concluzia că căutarea pârâtului a fost inițial o garanție programată pentru reclamant, însă după excluderea posibilității aducerii silite a pârâtului aceasta a devenit o garanție în plus pentru informarea pârâtului despre examinarea cauzei. Cu toate acestea, luând în considerare cazurile în care este dispusă căutarea pârâtului, precum și procedura de realizare a acestui mecanism procesual, constatăm că în forma actuală de reglementare căutarea pârâtului este practic inutilă. Totuși, credem că mecanismul căutării pârâtului prezintă interes, fiind posibilă utilizarea eficientă a căutării pârâtului, cu condiția regândirii cazurilor pentru care este dispusă, precum și a procedurii propriu-zise de căutare a pârâtului.
33. La **faza dezbaterilor judiciare** am constatat că principala și unica garanție de care beneficiază pârâtul absent o constituie desemnarea unui avocat din oficiu, făcută conform art.77 CPC RM. Rolul principal al acestei garanții este de a simula prezența pârâtului, substituindu-l printr-un avocat desemnat din oficiu. Totuși, această garanție are mai multe deficiențe ce reduc semnificativ din importanța și funcționalitatea sa. Astfel, legiuitorul prevede posibilitatea desemnării unui avocat din oficiu doar pentru pârâtul absent al cărui domiciliu nu este cunoscut, ceea ce în condițiile stipulate în Codului civil al RM practic este imposibil. Totodată, declararea apelului, de către avocatul desemnat, împotriva hotărârii adoptate în lipsa pârâtului privează ulterior pârâtul de dreptul de a ataca în instanța de apel hotărârea adoptată în lipsa sa.
34. Trecând la cercetarea garanțiilor procesuale ale pârâtului **în cadrul fazelor facultative ale procesului**, am examinat posibilitatea contestării de către pârâtul absent a hotărârii pronunțate în lipsa sa, ajungând la următoarele concluzii:
- Pârâtul, în lipsa căruia a avut loc examinarea cauzei în primă instanță, este practic privat de orice posibilitate de a contesta hotărârea primei instanțe, dat fiind că art.362 alin.(1) CPC

RM fixează termenul de declarare a apelului la *30 de zile de la data pronunțării dispozitivului hotărârii*. Ca urmare, există puține șanse ca pârâtul, care nu a cunoscut despre examinarea cauzei în prima instanță, să afle despre hotărârea pronunțată și într-un termen de 30 de zile de la data pronunțării dispozitivului hotărârii să formuleze și să depună cererea de apel.

- Chiar dacă art.362 alin.(3) CPC RM stabilește posibilitatea repunerii în termenul de apel, repunerea în termenul de apel nu este aplicabilă pentru cazul în care examinarea cauzei în instanța de fond a avut loc ca urmare a recurgerii la citarea publică.
- După respingerea cererii de repunere în termenul de apel, instanța de recurs, ca regulă, susține poziția instanței de apel, fiind astfel epuizate orice căi ordinare de atac împotriva unei hotărâri pronunțate în lipsa pârâtului.
- Pârâtul nu poate face uz de calea extraordinară de atac revizuirea, dat fiind că art.449 CPC RM nu stabilește un temei de revizuire pentru cazul erorilor în cadrul procedurii de citare sau în cazul imposibilității citării pârâtului, ceea ce a dus la examinarea cauzei în lipsa acestuia.

La începutul studiului a fost determinată problema științifică majoră cu care se confruntă atât știința, cât și practica, constând în: *identificarea și asigurarea echilibrului între drepturile și garanțiile oferite părților, în caz de examinare a cauzei în lipsa pârâtului, astfel încât nici reclamantul să nu fie afectat în dreptul său la accesul liber la justiție, dar nici absența pârâtului să nu afecteze egalitatea în drepturi a părților și caracterul contradictoriu al procesului*.

Conceptualizând garanțiile, înțelegând modul în care acestea își realizează funcțiile, identificând și evidențiind garanțiile aplicabile, pe de o parte, reclamantului, iar, pe de altă parte, pârâtului am putut, în cele din urmă, să dăm o apreciere modului în care legislația Republicii Moldova asigură echilibrul între drepturile și interesele procesuale ale reclamantului, dar și ale pârâtului, în caz de examinare a cauzei în lipsa ultimului.

Cu regret, trebuie să constatăm că legislația procesual-civilă a țării noastre în mare parte ignoră situația pârâtului absent, în caz de examinare a cauzei în lipsa acestuia, iar pârâtul absent devine „ostaticul” procesual, din moment ce reclamantul culege toate beneficiile lipsei oponentului său. Totodată, garanțiile elaborate și implementate de legiuitor, în încercarea de a compensa lipsa pârâtului, sunt haotice și ineficiente, iar formula legală cuprinsă de art.108 alin.(1) CPC RM, conform căreia „publicarea în presă se consideră citare legală”, face ca orice eroare în cadrul instrumentului de citare ordinară să fie compensată prin mecanismul citării publice, pe care pârâtul absent nu o poate combate prin niciun fel de instrumente procesuale. Ca urmare, constatăm că pârâtul nu dispune de niciun remediu procesual care i-ar permite să atace hotărârea pronunțată în

lipsa sa, fiind extrem de vulnerabil în fața reclamantului, care este prezent și participă activ la examinarea cauzei. Cu atât mai mult, luând în considerare principiile disponibilității și contradictorialității pe care este construit procesul civil, precum și dat fiind rolul diriguitor al judecătorului în proces, având calitatea de arbitru și observator al confruntării dintre reclamant și pârât, în lipsa pârâtului, instanța este pusă în situația de a accepta argumentele și pretențiile expuse de reclamant și în lipsa obiecțiilor pârâtului absent, cu „acordul tacit” al avocatului desemnat, instanța de cele mai dese ori este nevoită să admită aceste pretenții, pe care pârâtul nici nu le va putea ulterior contesta într-un mod eficient.

Astfel, revenind la problema majoră privind identificarea și asigurarea echilibrului procesual între reclamantul prezent și pârâtul absent, problemă cu care se confruntă toate sistemele moderne de drept, trebuie să constatăm că legislația Republicii Moldova nu a soluționat această problemă și nu a asigurat balanța necesară între părți. Cu atât mai mult, pentru a trece la asigurarea echilibrului, acesta mai întâi trebuie să fie înțeles și identificat, însă aceasta poate fi făcut doar după o acceptare și recunoaștere a existenței problemei în sine.

Rămâne deschisă întrebarea: Acceptă și recunoaște legiuitorul existența problemei legate de statutul procesual al pârâtului absent? În baza cercetării efectuate putem constata că problema privind statutul procesual al pârâtului absent a fost și este ignorată, iar interesele a peste 1 milion de concetățeni aflați peste hotarele țării pur și simplu constinuă să fie neglijate.

Soluționarea problemei enunțate poate fi asigurată prin restabilirea echilibrului procesual între părți, ce poate fi realizat printr-un șir de amendamente legislative.

Ajungând la aceste concluzii, am venit cu un șir de recomandări și propuneri *de lege ferenda* menite să schimbe regulile jocului și să echilibreze condiția juridică a pârâtului absent. În mod particular trebuie să evidențiem următoarele **propuneri și recomandări**:

1. Pentru a asigura realizarea procedurii citării corespunzătoare, precum și pentru a eficientiza acest exercițiu procesual, cu titlu *de lege ferenda*, propunem introducerea unei noi sarcini pentru instanță, la faza pregătirii cauzei pentru dezbaterile judiciare, prin includerea **în textul art.183 alin.(2) CPC RM a literii c¹ – verificarea datelor despre domiciliul sau sediul participanților la proces**. Totodată, această modificare legislativă implică și dotări tehnice adiționale ale instanțelor de judecată, care ar permite accesul instanțelor la bazele de date privind evidența populației, asemeni notarilor și executorilor judecătorești.
2. Luând în considerație că legiuitorul a prevăzut posibilitatea desemnării unui avocat din oficiu doar pentru cazul necunoașterii domiciliului pârâtului, suntem nevoiți să constatăm caracterul limitat al acestei garanții. Pentru a face mecanismul desemnării avocatului din oficiu accesibil pentru orice pârât absent de la examinarea cauzei, care nu poate fi citat din

cauza necunoașterii locului de aflare a acestuia, se propune înlocuirea în **art.77 CPC RM** a termenului *domiciliu* cu *loc de aflare* după cum urmează:

Instanța judecătorească solicită oficiului teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat desemnarea unui avocat pentru parte sau intervenient:

*a) dacă **locul de aflare** a pârâtului nu este cunoscut;*

3. Totodată, pentru a exclude ambiguități și pentru a facilita înțelegerea aplicării în practică a mecanismului desemnării avocatului din oficiu, venim cu propunerea de a fi completat **art.108 alin.(5) CPC RM** după cum urmează: *Dacă **locul de aflare** a pârâtului nu este cunoscut, instanța va examina cauza după expirarea termenului de publicitate, solicitând oficiului teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat desemnarea unui avocat din oficiu pentru apărarea pârâtului absent.*
4. Pentru a rezolva problema legată de eventuala exercitare de către avocatul desemnat a apelului, privând drept consecință pârâtul, ce ar putea eventual să apară, de posibilitatea exercitării acestei căi de atac, considerăm necesară completarea **art.360 CPC RM**, prin introducerea **alin.(1¹)**, având următoarea formulare: *Declararea apelului de către avocatul desemnat conform art.77 lit.a) din prezentul Cod nu privează pârâtul de dreptul declarării apelului cu privire la alte circumstanțe sau fapte decât cele invocate în apelul avocatului.*
5. Pentru a face cu adevărat funcțional mecanismul căutării pârâtului și pentru ca acest mecanism să devină o garanție veritabilă pentru pârât, propunem o reformare din temelie a procedurii căutării pârâtului, expuse în **art.109 CPC RM**, după cum urmează:

Articolul 109. Căutarea pârâtului

(1) Instanța judecătorească este obligată să dispună căutarea pârâtului, al cărui loc de aflare nu este cunoscut, în acțiunile:

- a) Privind bunurile imobile, având ca obiect înstrăinarea, grevarea, transformarea, încetarea, sau modificarea pe alte căi a drepturilor pârâtului asupra bunurilor imobile sau a unei părți din ele;*
- b) Privind valorile mobiliare, având ca obiect înstrăinarea, grevarea, transformarea, încetarea sau modificarea pe alte căi a drepturilor pârâtului;*
- c) Privind părțile sociale ale pârâtului în cadrul societăților comerciale, având ca obiect înstrăinarea, grevarea, transformarea, încetarea sau modificarea pe alte căi a drepturilor pârâtului;*
- d) Privind drepturile de proprietate intelectuală deținute de către pârât, având ca obiect înstrăinarea, grevarea, transformarea, încetarea sau modificarea pe alte căi a drepturilor pârâtului;*

- e) *Privind divorțul, partajarea averii, determinarea domiciliului copilului;*
 - f) *Al căror valoare depășește 50 de salarii medii pe economie, aprobate de Guvern.*
- (2) *În cazul în care, la judecarea altor categorii de pricini decât cele de la alin.(1), locul de aflare a pârâtului nu este cunoscut, judecătorul poate ordona, din oficiu sau la cererea persoanei interesate, căutarea pîrîtului, prin intermediul organelor abilitate.*
- (3) *Căutarea pârâtului se face de organele poliției în temeiul unei încheieri judecătorești.*
- (4) *Pe lângă elementele obligatorii, specificate la art.270, încheierea va include adițional:*
- a) *Expunerea rezumativă a obiectului acțiunii și a pretențiilor înaintate de reclamant.*
 - b) *Date cunoscute despre pârât, inclusiv ultimele informații cunoscute privind locul aflării pârâtului, locul aflării bunurilor pârâtului, locul de muncă sau alte date relevante pentru căutarea pârâtului;*
 - c) *Obligația organelor de poliție de a comunica pârâtului, al cărui loc de aflare a fost identificat, sub semnătură, copia de pe încheierea instanței. Refuzul pîrîtului de a recepționa încheierea instanței este documentat într-un proces-verbal, având efectul refuzului prevăzut la art.106;*
 - d) *Obligația organelor de poliție de a întocmi și remite către instanță un raport, în caz de identificare a locului de aflare a pârâtului, sau la expirarea termenului de 3 luni din data dispunerii căutării pârâtului, în caz de imposibilitate de a identifica locul aflării pârâtului, cu indicarea acțiunilor de căutare realizate;*
 - e) *Obligația organelor de poliție de a continua căutarea pârâtului inclusiv după prezentarea raportului;*
 - f) *Dreptul pârâtului de a se prezenta la sediul instanței, pentru a lua cunoștință de materialele dosarului și pentru a-i fi înmănată copia de pe acțiune și citație;*
 - g) *Obligația pârâtului de a informa instanța despre modificarea locului său de aflare, în caz contrar citarea făcută la adresa stabilită a pârâtului considerându-se a fi făcută corespunzător.*
- (5) *Ca urmare a stabilirii locului de aflare a pârâtului, instanța efectuează citarea acestuia în conformitate cu prevederile prezentului capitol.*
- (6) *Concomitent cu prezentarea raportului, organele de poliție prezintă și cheltuielile de căutare a pârâtului, cu solicitarea de compensare a acestora. Cheltuielile de căutare a pârâtului se încasează la buget potrivit regulilor expuse în art.98.*
6. Pentru a depăși problema legată de dificultatea motivării hotărârii, ca urmare a scurgerii unei perioade îndelungate de timp de la data pronunțării dispozitivului hotărârii, în cazul în care examinarea cauzei în instanța de fond a avut loc în lipsa pârâtului, considerăm necesară

suplinirea temeiurilor de motivare integrală a hotărârii, prevăzute la **art.236 alin.(5) CPC RM**, prin introducerea **lit.d)** – *hotărârea a fost adoptată ca urmare a examinării cauzei în lipsa pârâtului.*

7. Pentru a oferi pârâtului, în lipsa căruia a avut loc examinarea cauzei, posibilitatea de a contesta însăși procedura de citare, legalitatea și corectitudinea acesteia, propunem introducerea unui temei nou de revizuire ce ar institui un mecanism de control și un remediu procesual eficient. Astfel, propunem completarea temeiurilor de revizuire, prevăzute la **art.449 CPC RM**, prin introducerea literei **d)** – *cauza a fost judecată de instanță în absența unui participant la proces căruia nu i s-a comunicat locul, data și ora ședinței de judecată sau care a fost împiedicat să se înfățișeze la judecată și să înștiințeze instanța despre aceasta, dintr-o împrejurare mai presus de voința sa.*
8. Totodată, trebuie introdus și un termen legal în limita căruia să poată fi depusă cererea de revizuire. Astfel este necesară includerea în **art.450 CPC RM** a literei **c¹⁾** având următorul text: *în termen de 3 luni din ziua în care pârâtului i-a fost comunicată hotărârea instanței, dar nu mai târziu de 5 ani de la data rămânerii irevocabile a hotărârii – în cazul prevăzut la art.449 lit.d);*
9. Totuși, toate modificările propuse mai sus vor fi cu adevărat eficiente doar ca urmare a modificării **art.108 alin.(1) CPC RM**, prin excluderea din cadrul acestui alineat a formulei care stabilește: *„Publicarea în presă se consideră citare legală.”* Totodată, luând în considerare „decapitarea” procedurii citării publice, considerăm că legiuitorul în general ar putea renunța la această formă extraordinară de citare a participanților la proces, care până la urmă nu oferă nicio certitudine privind informarea pârâtului despre examinarea cauzei, constituind o frână în derularea procedurilor judiciare și doar un instrument de abuz în privința pârâtului absent.

Garanțiile procesual-civile ale părților la examinarea cauzei în lipsa pârâtului constituie un subiect excepțional de important pentru doctrina și practica națională, în prezenta lucrare fiind abordate nu doar cele mai acute probleme sociale, dar și probleme juridice corelative. Prezenta cercetare este prima lucrare de acest gen, realizată pe marginea subiectului propus și considerăm că prin această lucrare au fost înaintate soluții pentru mai multe probleme teoretico-practice în domeniul garanțiilor, precum și în domeniul procedurii de examinare a cauzelor civile în absența pârâtului. Totodată, considerăm că prin această cercetare au fost deschise și ridicate spre discuție mai multe subiecte și probleme de a căror soluționare se va preocupa în continuare autorul. La fel, considerăm că subiectele abordate vor stârni interesul și altor cercetători, care vor găsi soluții și vor oferi viziuni noi și abordări originale.

BIBLIOGRAFIE

1. BELEI, E. *et al. Drept procesual civil: Partea specială*. Chișinău, 2016. ISBN 978-9975-4072-9-8. – 490p.
2. DELEANU, I. *Ficțiunile juridice*. București: All Beck, 2005. ISBN 973-655-795-2. – 512p.
3. DELEANU, I. *Tratat de procedură civilă*. Vol. I. București: Wolters Kluwer, 2010. ISBN 606-8201-33-7. – 960p.
4. HADÎRCĂ, V. Unele considerațiuni privind garanțiile procedurale ale dreptului la un proces echitabil. În: *Revista Națională de Drept*, 2013, nr.12, p.90-96. ISSN 1811-0770.
5. ILANJI, A. *Particularitățile judecării cauzei în lipsa inculpatului*: Teză de doctor în drept. Chișinău, 2019. – 205p.
6. KUHN, T. *Structura revoluțiilor științifice*. Disponibil: https://monoskop.org/images/f/f9/Kuhn_Thomas_S_Structura_revolutiilor_stiintifice.pdf
7. MICU, D. *Garantarea drepturilor omului în practica Curții Europene a Drepturilor Omului și în Constituția României*. București: ALL BECK, 1998. ISBN: 973-98766-3-3. – 285p.
8. MOSCALCIUC, V. **Garanțiile juridice în sistemul și structura generală a garanțiilor**. În: *Rezumatul comunicărilor la Conferința științifică națională cu participare internațională „Integrare prin Cercetare și Inovare”*. Chișinău: CEP USM, 2018, p.130-133. ISBN 978-9975-71-812-7.
9. MOSCALCIUC, V. **Poziționarea și identificarea garanțiilor procesual-civile în sistemul general al garanțiilor**. În: *Rezumatul comunicărilor la Conferința Științifică Internațională „Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației”*. Cahul: Centrografic, 2018, p.73-77. ISBN 978-9975-88-040-4.
10. MOSCALCIUC, V. **”E-citare” în cadrul procesului civil**. În: *Rezumatul comunicărilor. La Conferința științifică națională cu participare internațională „Integrare prin Cercetare și Inovare”*. Chișinău: CEP USM, 2017, p.261-264. ISBN 978-9975-71-812-7.
11. MOSCALCIUC, V. **Participarea la examinarea cauzei civile: drept sau obligație?** În: *Revista Institutului Național al Justiției*, 2018, nr.4(47), p.27-31. ISSN 1857-2405.
12. MOSCALCIUC, V. **Garanțiile procesual-civile ale reclamantului la examinarea cauzei în lipsa pârâtului**. În: *Legea și Viața*, 2019, nr.11, p.37-43. ISSN 1810-309X.
13. MOSCALCIUC, V. **Mijloacele moderne de citare în cadrul procesului civil, starea actuală și perspective de dezvoltare**. În: *Revista Institutului Național al Justiției*, 2017, nr.4(43), p.53-60. ISSN 1857-2405.
14. MOSCALCIUC, G. MOSCALCIUC, V. **Citarea și aducerea silită a contravenientului în instanța de judecată**. În: *Revista Institutului Național al Justiției*, 2017, Nr.1(40), p.37-41. ISSN 1857-2405.
15. NEGRU, B., NEGRU, A. *Teoria generală a dreptului și statului*. Chișinău: Bons Offices, 2006. ISBN 978-9975-928-90-8. – 520p.
16. POALELUNGI, M. *et al. Manualul judecătorului pentru cauze civile*. Ed. a 2-a. Chișinău: Tipografia Centrală, 2013. ISBN 978-9975-53-197-9 – 1200p.
17. POALELUNGI, M. *Convenția europeană a drepturilor omului: obligații pozitive și negative* (monografie). Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. ISBN 978-9975-53-539-7. – 320p.

18. PUTNAM, R. *Cum funcționează democrația? Tradiții civice ale Italiei moderne*. Iași: Polirom, 2001. ISBN: 973-683-806-4. – 276p.
19. SCIUCHINA, N. *Drepturile sociale ale omului și cetățeanului în Republica Moldova: garanții constituționale*: Teza de doctor habilitat în drept. Chișinău, 2019. – 271p.
20. SLUSARENCO, S. Aspecte conceptuale privind definirea garanțiilor de protecție a drepturilor omului. În: *Legea și Viața*, 2013, nr.10, p.20-22. ISSN 1810-309X.
21. TABACU, A. *Citarea și comunicarea actelor de procedură civilă*. București: Universul Juridic, 2013. ISBN 978-606-673-104-1. – 190p.
22. АЛЕКСЕЕВ, С.С. *et al. Теория государства и права: Учеб. для студентов вузов, обучающихся по специальности "Юриспруденция"*. 3.изд., перераб. и доп. Москва: НОРМА, 2004. ISBN 5-89123-785-7. – 484p.
23. АЛЕХИН, С.А., *et al. Гражданское процессуальное право: Учебник*. Москва: Проспект, 2004. ISBN 5980323678. – 580p.
24. БОБРОВА, Н.А. *Гарантии реализации государственно-правовых норм*: Монография. Воронеж: Изд. Воронежского Университета, 1984. ВВК-код Х062.051,0. – 163p.
25. БОДАКОВА, О.В. Проблема неявки сторон на судебное разбирательство в гражданском процессе. В: *Проблемы Управления*, 2009, №. 4 (33), p.247-252. ISSN 2071-3711.
26. БОГОМОЛОВ, А.А. *Процессуальные гарантии правильности и своевременности рассмотрения и разрешения гражданских дел*: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Саратов, 2004. – 22p.
27. БОРТНИКОВА, Н.А. *Представительство по назначению суда в гражданском судопроизводстве*: Монография. Воронеж: Издательские решения, 2017. ISBN 978-5-4483-9674-8. – 242p.
28. БРАТУСЬ, С.Н. *Юридическая ответственность и законность*. Москва: Юридическая литература, 1976. – 215P.
29. ВАЛЕЕВ, Д.Х. *Процессуальные гарантии прав граждан и организаций в исполнительном производстве*: Монография. Казань: Унипресс, 2001. ISBN 5-900044-77-7. – 163P.
30. ВАСЬКОВСКИЙ, Е.В. *Курс гражданского процесса. Т. 1*. Москва: Изд. Бр. Башмаковы, 1913. – 691p.
31. ВИКУТ, М.Л. *Гражданский процесс России*. Москва: Юристъ, 2005. ISBN 5-7975-0666-1. – 459p.
32. ВИТРУК, Н.В. *Общая теория правового положения личности*. Москва: Норма, 2008. ISBN 978-5-468-00162-2. – 447p.
33. ДЕНИСОВ, А.И. *Советское государственное право*. Москва: Юрид. изд-во МЮ СССР, 1947. – 367p.
34. ЕРЁМЕНКО, О.В. *Процессуальные гарантии защиты прав и законных интересов заинтересованных лиц по неисковым производствам*: Монография. Астрахань: Астраханский Университет, 2009. ISBN 978-5-9926-0179-4. – 124p.
35. ИВАНЮЖЕНКО, А.Б. *Процессуальные гарантии участников производства по делам об административных правонарушениях*: Дис...канд.юрид.наук. Санкт-Петербург, 1999. – 259p.

36. КОЖУХАРЬ, А.Н. Гражданско-процессуальные гарантии реализации гражданами конституционного права на судебную защиту. В: *Обеспечение прав и свобод граждан в СССР: Сборник статей/ Под ред. Е.Г. Мартыничика. Изд. Картя Молдовеняскэ. Кишинев, 1988. ISBN 5-362-00387-9.*
37. ЛОШКАРЕВ, А.В. *Правовые Гарантии: Теоретические Проблемы Определения Понятия и Классификации.* Дис. ... канд. юрид. наук. Самара, 2008. – р.245.
38. МОРДОВЕЦ, А.С. *Социально-юридический механизм обеспечения прав человека и гражданина.* Под ред.: Матузов Н.И. Саратов: Изд. Сарат. ВШ МВД РФ, 1996. ISBN 5-7485-0091-4. – 285р.
39. МУСИН, В.А., *et al. Гражданский процесс.* Москва: Изд. Проспект, 1998. ISBN 5-7896-0030-1. – 271р.
40. НЯГУ, А. Гарантии прав человека: сущность, значение и классификация. В: *Закон и Жизнь.* №8, 2012, р. 28-33. ISSN 1810-309X.
41. ТАРАБРИН, Д.В. *Механизм реализации гарантий гражданского судопроизводства:* Дис.... канд. юрид. наук. Саратов, 2007. – 174р.
42. ХАЗОВ, Е.Н. *Конституционные гарантии прав и свобод человека и гражданина в России: теоретические основы и проблемы реализации: монография.* Москва: ЮНИТИ: Закон и право, 2012. ISBN 978-5-238-02038-9. – 342р.
43. ЮРКОВ, Б.Н. *Процессуальные гарантии прав граждан при рассмотрении и разрешении судом жалоб на действия административных органов:* Дис... канд. юрид. наук. Харьков, 1974. – 167р.
44. Scrisoarea Ministerului Justiției al Republicii Moldova nr.02/1241 din 06.05.2022.
45. Scrisoarea Comisiei juridice numiri și imunități a Parlamentului Republicii Moldova CJ-05 nr.228 din 03.10.2022.

ADNOTARE

Moscalciuc Vitalie, „Garanțiile procesual-civile ale părților la examinarea cauzei în lipsa pârâtului”, teză de doctor în drept. Școala doctorală științe juridice a Universității de Stat din Moldova. Chișinău, 2022.

Structura tezei: Prezenta lucrare însumează 222 de pagini, ce includ: adnotare în limbile română, engleză și rusă, lista abrevierilor, introducere, cinci capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 312 titluri. Rezultatele obținute sunt publicate în 5 lucrări științifice și în 3 comunicări la foruri științifice.

Cuvintele-cheie: proces civil, garanții, antigaranții, lipsa pârâtului, căutarea pârâtului, citare publică, citare legală, desemnarea avocatului, termen rezonabil, acces liber la justiție, contradictorialitate și egalitate, procedură în contumacie, procedura *in absentia*.

Domeniul de studiu derivă din problematica legată de examinarea cauzei în lipsa pârâtului și implică identificarea garanțiilor procesuale de care beneficiază părțile la procesul civil.

Scopul tezei este de a identifica garanțiile drepturilor părților la proces oferite de legislația Republicii Moldova și de a stabili existența unui echilibru între aceste garanții, în condițiile speciale de examinare a cauzei în lipsa pârâtului.

Obiectivele tezei constau în conceptualizarea garanțiilor prin indentificarea structurii, funcționării și aplicabilității acestora; identificarea garanțiilor procesuale de care beneficiază părțile, în condițiile speciale de examinare a cauzei civile în lipsa pârâtului; determinarea nivelului de protejare a drepturilor și intereselor părților în condițiile examinării cauzei în lipsa pârâtului.

Noutatea și originalitatea științifică rezidă în realizarea unei cercetări în premieră, la nivel național, ce se concentrează pe problematica examinării cauzei în lipsa pârâtului și pe identificarea garanțiilor procesuale specifice părților la proces. Originalitatea lucrării constă în cercetarea problematicii privind derularea procedurilor *in absentia* prin prisma garanțiilor procesuale de care beneficiază părțile la proces, ceea ce permite, pe lângă identificarea spectrului de garanții procesuale ale reclamantului și ale pârâtului, să concluzionăm inclusiv cu privire la gradul de protejare a drepturilor acestor părți.

Rezultatele obținute ne oferă posibilitatea să reevoluăm conceptul de garanții, cercetând detaliat toate aspectele ale acestei categorii, să stabilim algoritmul de identificare a garanțiilor părților și să concluzionăm cu privire la nivelul de garantare a drepturilor părților în condițiile examinării cauzei în lipsa pârâtului, ceea ce ne permite să înaintăm un șir de propuneri conceptuale și de amendamente legislative.

Semnificația teoretică constă în abordarea mai multor probleme pur teoretice ce țin în primul rând de înțelegerea a însuși conceptului de „garanții”; în stabilirea rolului prezenței fizice a părților la proces și a impactului absenței lor asupra drepturilor părților; în determinarea volumului de garanții de care beneficiază părțile la proces; în contrapunerea garanțiilor părților, oferind astfel o imagine clară a statutului juridic procesual al fiecărei părți la proces.

Valoarea aplicativă a lucrării ține de identificarea lacunelor și contradicțiilor în legislația procesual-civilă, fiind expuse și motivate soluții practice pentru problemele și dificultățile cu care se confruntă instanțele de judecată în caz de examinare a cauzelor în lipsa pârâtului. Totodată, sunt formulate propuneri *de lege ferenda* menite să îmbunătățească cadrul legal, urmărindu-se astfel ca scop consolidarea statutului juridic al părților la proces, eficientizarea procedurilor, reducerea costurilor și termenelor procesuali.

Implementarea rezultatelor științifice: Cercetările efectuate și concluziile elaborate pot servi în calitate de material didactic pentru instruirea studenților și masteranzilor din cadrul instituțiilor de drept. Totodată, dat fiind că multe dintre subiectele abordate sunt inedite pentru știința procesual-civilă națională, considerăm că această lucrare poate servi drept reper pentru cercetările viitoare ce urmează să dezvolte, să amplifice, inclusiv (de ce nu?) să combată cele constatate în prezenta lucrare.

ANNOTATION

Moscalciuc Vitalie „The civil-procedure guarantees of the parties when examining the case in the absence of the defendant”, doctoral thesis. Doctoral School of Legal Sciences of the State University of Moldova. Chisinau, 2022.

Structure of the thesis: This work includes 222 of text pages, annotation in Romanian, English and Russian, list of abbreviations, introduction, five chapters, general conclusions and recommendations, bibliography consisting of 312 titles. The results obtained are published in 5 scientific papers and in 3 communications in scientific forums.

Keywords: civil trial, guarantees, anti-guarantees, absence of the defendant, search of the defendant, public summons, legal summons, appointment of attorney, reasonable term, free access to justice, contradictorality and equality, contumacy procedure, procedure *in absentia*.

The field of study derives from the issue related to the examination of the case in the absence of the defendant and involves the identification of procedural guarantees that the parties in the civil trial benefit from.

The purpose of the thesis is to identify the guarantees of the rights of the parties to the trial provided by the legislation of the Republic of Moldova and to establish the existence of a balance between such guarantees, in the conditions of absence of the defendant.

The novelty and scientific originality lies in conducting a research for the first time in the national procedural science, focusing on the issue of examining the case in the absence of the defendant and identifying specific procedural guarantees of the parties to the trial. The originality of the paper consists in researching the issue of procedural absenteeism in terms of procedural guarantees enjoyed by the parties to the trial, which allows us, in addition to identifying the spectrum of procedural guarantees of the plaintiff and of the defendant, to conclude even on the degree of protection of the rights of these parties.

The obtained results allow us to re-evaluate the concept of guarantees, researching in detail all aspects of this category, to establish the algorithm for identifying the guarantees of the parties and to conclude on the level of guarantee of the rights of the parties, allowing us to come up with a series of conceptual proposals and of legislative amendments.

The theoretical significance lies in addressing several purely theoretical problems, which are primarily related to the understanding of the very concept of „guarantees”; in establishing the role of the physical presence of the parties to the trial and the impact of the absence of the defendant on the rights of the parties; in determining the volume of guarantees that the plaintiff benefits from on the one hand, and the defendant on the other hand; in confronting the guarantees of the parties, which provides a clear picture of the procedural legal status of each of the parties.

The applicative value of the paper is related to the identification of gaps, omissions and contradictions in the civil-procedural legislation, being exposed and motivated practical solutions for the problems and difficulties that courts encounter, in the circumstances of examining the cases in the absence of the defendant. At the same time, proposals for amending the law are drafted, aimed at improving the legal framework, thus aiming to strengthen the legal status of the parties to the process, streamline the procedures, reduce the costs and the procedural terms.

Implementation of scientific results: The carried out research and the drawn conclusions can serve as teaching material in the field of training of students and masters, in law institutions. At the same time, since many of the topics addressed are innovative for the national civil-procedure science, we consider that this work can be perceived as a starting milestone for future researchers, who shall develop, amplify and why not, combat those concluded in this research.

АННОТАЦИЯ

Москальчук Виталий „Гражданско-процессуальные гарантии сторон при рассмотрении дела в отсутствие ответчика“, диссертация на соискание ученой степени доктора наук. Докторская школа юридических наук Государственного университета Молдовы. Кишинев, 2022.

Структура диссертации: Данная работа состоит из 222 страниц, включающих: аннотацию на румынском, английском и русском языках, список сокращений, введение, пять глав, общие выводы и рекомендации, библиографию из 312 названий. Полученные результаты опубликованы в 5 научных работах и в 3 докладах на научных конференциях.

Ключевые слова: гражданский процесс, гарантии, антигарантии, отсутствие ответчика, розыск ответчика, публичный вызов, судебный вызов, назначение адвоката, разумный срок, свободный доступ к правосудию, состязательность и равенство, процедура в отсутствие.

Область исследований проистекает из вопроса, связанного с рассмотрением дела в отсутствие ответчика, и включает в себя определение процессуальных гарантий предоставленных сторонам в гражданском процессе.

Цель дипломной работы - выявить гарантии прав сторон судебного разбирательства, предусмотренные законодательством Республики Молдова и установить наличие баланса между этими гарантиями в особых условиях рассмотрения дела в отсутствие ответчика.

Задачи диссертации - концептуализирование гарантии путем определения их структуры, действия и применимости; определение процессуальных гарантий, которыми пользуются стороны в особых условиях рассмотрения дела в отсутствие ответчика; определение уровня защиты прав и интересов истца и ответчика в условиях рассмотрения дела в отсутствие ответчика.

Новизна и научная оригинальность заключаются в том, что впервые на национальном уровне проводится исследование вопроса о рассмотрении дела в отсутствие ответчика и выявляются конкретные процессуальные гарантии сторон. Оригинальность исследования состоит в том, что вопрос о рассмотрении дела в отсутствие ответчика исследуется с точки зрения процессуальных гарантий, которыми пользуются стороны судебного разбирательства, что позволяет нам, помимо определения спектра процессуальных гарантий истца и ответчика, сделать вывод и о степени защиты прав этих сторон.

Полученные результаты позволяют по-новому оценить понятие „гарантий“, детально исследуя все аспекты данной категории, установить алгоритм выявления гарантий сторон и сделать вывод об уровне гарантированности прав сторон, что позволяет нам выдвинуть ряд концептуальных предложений по внесению поправок в законодательство.

Теоретическая значимость заключается в решении ряда чисто теоретических проблем, которые в первую очередь связаны с пониманием самого понятия „гарантий“; в установлении роли физического присутствия сторон в судебном процессе и влияния их неявки на права сторон; в определении объема гарантий, предоставляемых, с одной стороны, истцу, а с другой - ответчику; в противопоставлении гарантий сторон, тем самым выделяя процессуально-правовой статус каждой из сторон.

Прикладная ценность работы состоит в выявлении пробелов, упущений и противоречий в гражданско-процессуальном законодательстве и в предложении аргументированных практических решений проблем и трудностей, с которыми сталкиваются суды при рассмотрении дел в отсутствие ответчика.

Внедрение научных результатов. Полученные выводы могут послужить учебным материалом при подготовке студентов и магистров в юридических вузах. Поскольку многие из рассматриваемых нами вопросов и тем не были до сих пор затронуты национальной гражданско-процессуальной наукой, считаем, что эта работа может стать солидным подспорьем для дальнейших исследований в данном направлении.

MOSCALCIUC, Vitalie

**GARANȚIILE PROCESUAL-CIVILE ALE PĂRȚILOR LA
EXAMINAREA CAUZEI ÎN LIPSA PĂRĂTULUI**

Specialitatea: 553.03 Drept procesual civil

Rezumatul tezei de doctorat în drept

Aprobat spre tipar: 17.11.2022

Formatul hârtiei 60x84 1/16

Hârtie ofset. Tipar ofset.

Tiraj: 30 ex.

Coli de tipar:

Comanda nr.

Tipografia